

Επίλογος

Πώς μπορούμε να σταθούμε απέναντι σε όλους αυτούς που διώκονται, συλλαμβάνονται, κατηγορούνται, καταδικάζονται, φυλακίζονται και χάνουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους ανεπίστρεπτα -ή και την ίδια τους τη ζωή- στο έρεβος της πιο αμείλικτης δικτατορίας; Πώς αναγνωρίζουμε τους κατηγορούμενους; Σε αυτή την μύχια απορία του ήρωα της *Δίκη* του Κάφκα, ο Συνήγορος απαντά: Τους αναγνωρίζουν, μέσα από ένα μεγάλο πλήθος, γιατί οι κατηγορούμενοι είναι πάντα οι πιο γοητευτικοί¹. Εντούτοις, η ανθρωπότητα, μας υπενθυμίζει διαρκώς ο Tzvetan Todorov, αρνείται να ακούσει ή να διαβάσει τα ίχνη της γοητείας των κατηγορουμένων, αρνείται να διδαχθεί από τα μαθήματα του Άουσβιτς και του γκουλάγκ· πάνω σε αυτό δεν πρέπει να έχουμε αυταπάτες². Στο αρχικό ερώτημα, θα μπορούσαμε, συνακόλουθα να απαντήσουμε ότι ο πιο έντιμος τρόπος να σταθούμε απέναντι σε αυτή τη γοητεία του φωτός που αναδύεται από τα βάθη του ερέβους είναι η ανάγνωση των ιχνών της. Η παρούσα συγκεντρωτική μελέτη δεν είναι παρά ένας θεωρητικός και ερευνητικός μίτος που δίνει πρόσβαση σε ορισμένες πτυχές της γοητείας των λογοτεχνικών και τεκμηριωτικών ιχνών ενός μεγάλου αριθμού συγγραφέων που διώχθηκαν από το τυραννικό καθεστώς του Ενβέρ Χότζα κατά την περίοδο 1944-1991.

Αξίζει να τονιστεί ότι, κατά την εξέταση των ειδολογικών και τυπολογικών γνωρισμάτων των κειμένων που συνθέτουν το corpus της συγκεκριμένης λογοτεχνίας εντός του αλβανικού πλαισίου, προσπάθησα να παραμείνω πιστός στις επιταγές μιας ταυτόχρονης ερευνητικής συνύφανσης πληθώρας διακειμενικών και συγκριτολογικών ερμηνευτικών αναφορών –διεπαφές, διακειμενικά ίχνη, αλληλεπιδράσεις, επιρροές. Αυτό με βοήθησε σημαντικά ώστε να κατανοήσω, αρχικά, και να αποδώσω ερμηνευτικά, στη συνέχεια, τους όρους της συγκρότησης τέτοιων κειμένων η εξέταση των οποίων μας αποκαλύπτει ακόμα και το ίδιο το πλαίσιο *συγκρότησης του πεδίου* της λογοτεχνίας της καταπίεσης των χωρών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ. Διότι, βασική προϋπόθεση για να λειτουργήσει ένα *πεδίο*, σύμφωνα με τον Pierre Bourdieu, είναι η

¹ Ο.π., Κάφκα, *Η Δίκη*, σ. 162.

² Ο.π., Todorov, *Απέναντι στο ακραίο*, σ. 232.

ύπαρξη ανθρώπων εφοδιασμένων με την *έξιν* (*habitus*) που συνεπάγεται τη γνώση και την αναγνώριση των εγγενών νόμων του πεδίου³.

Συνακόλουθα, πολλά είναι τα ζητήματα που μένουν εκκρεμή, η περαιτέρω εξαντλητική διερεύνηση των οποίων θα συνδράμει τη διεύρυνση των ορίων του πεδίου των κειμένων που αναπαριστούν τη διωκτική εμπειρία κατά τις ανατολικοευρωπαϊκές λαϊκοδημοκρατικές δεκαετίες. Το «ζήτημα Κανταρέ» αποτελεί από μόνο του ένα πεδίο εκτενούς έρευνας τα αποτελέσματα της οποίας θα φωτίσουν από μία άλλη οπτική το δαιδαλώδες βάθος του χοτζικού ολοκληρωτισμού. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χαρτογράφηση της πρόσληψης της αλβανικής μεταφρασμένης λογοτεχνίας στην ελληνική αναγνωστική πραγματικότητα και η ανακάλυψη των στρεβλών της ταυτοτήτων. Πόσο έτοιμος ήταν ο Έλληνας αναγνώστης της δεκαετίας του 1980 και 1990 -και από ποια οπτική- να διαβάσει τον Ισμαήλ Κανταρέ, τον Ντριτερό Αγκόλι και τον Νεσάτ Τόζαϊ, ή ακόμα και τον ίδιο τον Ραμίζ Αλία, που άρχισαν εκείνα τα χρόνια να εκδίδονται στη χώρα μας; Πόσο έτοιμος υπήρξε και κατά τις επόμενες δεκαετίες, όταν πλέον ο Κανταρέ και πολλοί σύγχρονοι Αλβανοί συγγραφείς μεταφράστηκαν μαζικά στην Ελλάδα; Αν κρίνουμε, πάντως, από τα προλογικά σημειώματα που συνόδευσαν αυτές τις πρώτες εκδόσεις, συνάγεται, εκ των προτέρων, ότι η πρόσληψή τους είναι βαθιά προβληματική.

Ένα άλλο μεγάλο πεδίο έρευνας είναι οι μυθοπλαστικές και μη μυθοπλαστικές αφηγήσεις που αναπαριστούν την αποκαλούμενη «μεγάλη ζώνη» του Ανατολικού Μπλοκ, τον τρόπο ζωής και τις συμπεριφορές, δηλαδή, των πολιτών εκτός φυλακής αλλά εντός της μεγάλης χώρας-φυλακής. Πρόκειται για ένα πεδίο η λογοτεχνική αναπαράσταση του οποίου ανέδειξε σπουδαίους συγγραφείς όπως ο Μίλαν Κούντερα, ο Πέτερ Έστερχαζι, ο Λάσλο Κρασναχορκάι, ο Νόρμαν Μανέα, η Χέρτα Μίλερ και πολλοί άλλοι. Εδώ μπορούμε να προσθέσουμε και τη λογοτεχνία της διασποράς, συγγραφείς οι οποίοι υπήρξαν εξόριστοι των αυταρχικών καθεστώτων των χωρών τους αλλά δεν έπαψαν ποτέ να προβάλλουν μέσα στο έργο τους αυτό το τραύμα της βίαιης απομάκρυνσης και του εκπατρισμού. Χαρακτηριστικότεροι εκπρόσωποι αυτής της κατηγορίας είναι η Μαρίνα Τσβετάγιεβα, ο Τσέσλαβ Μίλος, ο Τζβετάν Τοντόροφ και άλλοι. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το εύρος των λογοτεχνικών μαρτυριών που θεματοποιούν τις πολλαπλές όψεις της μετακομμουνιστικής περιόδου, κατά το παράδειγμα της νομπελίστριας Σβετλάνα Αλεξέγιεβιτς, του Αντρέι Μακίν, του Αντρέι

³ Ο.π., Bourdieu, *Κείμενα κοινωνιολογίας*, σ. 65.

Κούρκοφ και πολλών ακόμη συγγραφέων οι οποίοι μέσα από το έργο τους εμβαθύνουν στην παρατήρηση των βραδυκίνητων βημάτων εκδημοκρατισμού των πρώην σοσιαλιστικών χωρών.

Η λογοτεχνία της μαρτυρίας κατά τον εικοστό αιώνα και ειδικότερα οι λογοτεχνικές μαρτυρίες των επιζώντων του Ολοκαυτώματος και η λογοτεχνία των διωκομένων των οιονεί κομμουνιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης προοιωνίζονται τη συντελούμενη απονομιμοποίηση των μεγάλων αφηγήσεων της νεωτερικότητας -είναι, ακόμα, δυνατό να προσληφθούν ως πολύσημες μεταβλητές της μετάβασης σε αυτό που ακολουθεί. Γι αυτό άλλωστε ο Λυοτάρ διείδε πολύ νωρίς τη σημασία της μαρτυρίας στην διερεύνηση των πολλαπλών αναπαραστάσεων της μετανεωτερικής εποχής, ταυτίζοντας τον πολιτισμό του μεταμοντέρνου με τον πολιτισμό της μαρτυρίας⁴. Στο μέτρο, βέβαια, που η γραφή, έτσι όπως θα το έθετε ο Derrida, παραμένει κι εδώ μια απόπειρα πάνω στη μη μεταφρασιμότητα του μνημονικού ίχνους⁵, όπως άλλωστε συμβαίνει και με τη λογοτεχνία εν γένει.

Ο κόσμος των αλβανικών γκουλάγκ, όπως αναπτύχθηκε αναλυτικά στο παρόν πόνημα, ανακαλεί σε μεγάλο βαθμό αυτή την δαντική πολιτεία που ο Lukacs ονομάζει «πολιτεία του επέκεινα». Εντός της δεν κατοικεί κανένας που να μην κατάγεται από εκεί, που να μην είναι δεμένος μαζί της με την ακατάλυτη δύναμη της μοίρας. Κανένας, ωστόσο, δεν αναγνωρίζει αυτή τη δύναμη, στην αβεβαιότητα και τη βαρύτητά της, παρά μονάχα τη στιγμή όπου, αφού η διαδρομή έχει τελειώσει, φωτίζεται το νόημά της. Τότε, κάθε πρόσωπο τραγουδάει τη δική του μοίρα, το ξεχωριστό γεγονός όπου η μοίρα του αποκαλύφθηκε⁶. Για κάθε κατάδικο που εμφανίζεται στις αφηγήσεις των διωκόμενων συγγραφέων της Κομμουνιστικής Αλβανίας, το γκουλάγκ ορθώνεται ως ο μόνος προορισμός που η μοίρα τους επιφυλάσσει, υπό την έννοια ότι ο εγγενής αντικομοφορισμός τους και ο μη συγχρωτισμός τους στις δομές μιας κοινωνίας, που σταθερά ολοκληρωτικοποιείται, υπονομεύουν τη θέση τους εντός της κοινωνίας αυτής. Με αυτή τη σημασία, οι κατάδικοι, τρόπον τινά, φέρουν την καταγωγή τους από το ίδιο το γκουλάγκ.

Όταν κάποιος υψηλόβαθμος αξιωματικός της διοίκησης των στρατοπέδων-φυλακών ρώτησε τον κατάδικο Τζελάλ Μπέη, την ώρα που εκείνος παρέπαιε από την

⁴ Στοιχείο το οποίο αντλή από Αμπατζοπούλου Φρ., *Η γραφή και η βάσανος*, ο.π., σ. 202.

⁵ Ο.π. Derrida, *Η Γραφή και η διαφορά*, σ. 336

⁶ Ο.π., Lukacs, *Η θεωρία του μυθιστορήματος*, σ. 59.

εξαντλητική χειρωνακτική εργασία στο στρατόπεδο του Σπατς, ποιος ήταν ο τόπος καταγωγής του, ο κατάδικος απάντησε ότι κατάγονταν «από τον υποκόπανο του φτυαριού»⁷ θέλοντας έτσι να δηλώσει πως η μοίρα του ήταν αδύνατο να συνδεθεί με οποιονδήποτε τόπο της Κομμουνιστικής Αλβανίας, πέραν του ίδιου του γκουλάγκ - αυτής της δαντικής πολιτείας του επέκεινα. Στη διατήρηση της ζωντανής μνήμης τους αφιερώνεται η μελέτη αυτή.

⁷ Lubonja Fatos, «Spaçi, vendi i dramave të mia më te forta», *Panorama* 25/4/2012.

Summary

This doctoral thesis explores aspects of the polysemy of literary accounts, coming from authors who were persecuted in Communist Albania by the dictatorial regime of Enver Hoxha and Ramiz Alia, during the period 1944-1991. Consequently, the multi-lateral textual approach and the consistent use of certain theoretical tools methodologically contribute to the generic constitution of this field. The first part examines in detail the context of the emergence of the literature of soviet fictional and non-fictional narrations, which depict aspects of oppression and imprisonment in Gulags. The literary work which constitutes a landmark of this subject area is the novella *A Day in the Life of Ivan Denisovich* by Solzhenitsyn. However, despite the widely known humanitarian orientation of this literary work, certain objections (traced in various essays and existent research) are raised as to the question of moral intensity in the work, that is, to what extent the novella contributes to the formation of a “rift” in the truth of the regime. Solzhenitsyn’s novella is recorded as the prototype of a consciously anti-regime literature which continues to expand over the next twenty years and whose main representatives are presented in its entirety. Furthermore, the significance of the term “prison-camp literature in the countries of Eastern Europe” is explored. This term mainly refers to the literary production of individual countries of Eastern Europe, in each of which it is possible to trace literary works and authors whose traumatic experience is indeed part of a collective framework.

The second part of the thesis firstly analyses the theoretical potential of the notion that the literary works which come from the convicts of Hoxha’s prisons constitute an autonomous field. It is shown that, on the basis of specific literary theories, the literature of oppression of the countries of Eastern Europe may be established as a new literary genre on the basis of a common theme, the experience of persecution. The second chapter defines the generic features of the literature of Albanian Gulags. The study of the sequence of *topoi* contributes to the fuller comprehension of the structural composition of these texts. In particular, the sequence of seven important and distinct sections, each structured in consistently reproduced scenes or individual *topoi*: a) adverse circumstances, b) arrest, c) interrogation, d) trial, e) the Albanian prison-camp, f) exile zone and g) return to the *Big Zone* (prison-state). The most important categorization attempted here is the one between life stories and literary works which are landmarks. The work and personalities of eighty six authors, as well as the presence

of the traumatic experience of persecution by the regime are thoroughly examined in a new generation of Albanian writers. The work of certain authors who published their accounts in the Greek language is also shown.

The third part explores various fields which establish a web of generic and contextual references within the body of the literary texts of the persecuted authors, on the basis of exploring the limits of this literary phenomenon. In the first chapter, the aspects of the comic element are methodically manifested. The most important aspects of the harlequinism of those confined are then imprinted upon the narration of the persecuted authors themselves. Another version of the comic element is the quixotism of the persecuted writers, in the sense that the dissenters' efforts and thoughts were primarily quixotic and it was only certain that they would be involved in a whirlwind of persecutions. The second and third chapters examine in detail various generic issues such as intertextual traces, elements of plot, as well as whether the theoretical model of Todorov's poetics can function when describing the generic constitution of the literature of albanian camps. Research further reinforces the assumption that it is more preferable to investigate the words of the persecuted authors in the field of 'modernized' rhetoric. The fourth chapter theoretically defines and delves into the dominant generic patterns traced in the body of narrations of the Hoxha persecution period: the dantean, the dostoevskian and the kafkaesque. The fifth chapter highlights critical issues concerning the generic and moral conflict of the persecuted writers with the representatives of the Albanian socialist realism. The sixth chapter examines the author's intention depicted as a referential signifier within the textual focal area. Particular semantic importance is attributed to the emergence of the author-witness. This analysis extends to various fields such as the treatment of history and memory, mental writing (*νοερά γραφή*) and the narrator-craftsman's issue.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :**A. Ελληνική Βιβλιογραφία:**

Αγαπητίδης Νικήτας, *Το χρονικό μιας αιχμαλωσίας, 1949-1956*, ιδιωτ. Έκδοση, Αθήνα 1996.

Agamben Giorgio, *Homo Sacer: Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή*, μτφ. Παναγιώτης Τσιαμούρας, εκδ. Scripta, 2005.

Althusser Louis, *Φιλοσοφικά*, μετάφραση: Άγγελος Ελεφάντης, Ο Πολίτης, 1994.

Althusser Louis, *Το μέλλον διαρκεί πολύ. Τα γεγονότα*, Ο Πολίτης 1992.

Améry Jean, *Πέρα από την ενοχή και την εξιλέωση*, μτφρ. Καλιφατίδης Γ., Αθήνα: Άγρα, 2010.

Αμπατζοπούλου Φραγκίσκη, *Η Γραφή και η Βάσανος*, Πατάκης, Αθήνα 2000.

Αμπατζοπούλου Φραγκίσκη, *Ο Άλλος εν διωγμό: Η εικόνα του Εβραίου στη Λογοτεχνία. Ζητήματα Ιστορίας και Μυθοπλασίας*, Θεμέλιο 1998.

Αντωνόπουλος Νεκτάριος (αρχιμανδρίτης), *Αρχιεπίσκοπος Λουκάς Βοΐνο-Γιασενέτσα 1877-1961*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.

Angenot Marc, Bessiere Jean, Fokkema Douwe, Kushner Eva, *Θεωρία της Λογοτεχνίας: Προβλήματα και προοπτικές*, μετφρ. Δημητρούλια Τ., εκδ. Gutenberg, 2010.

Antelme, Robert, *Το ανθρώπινο είδος*, Τερέζα Βεκιαρέλλη, Σάρα Μπενβενίστε, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2008.

Applebaum Anna, *Γκουλάγκ: Η αληθινή ιστορία*, μτφρ. Ελευθερία Τσίτσα, εκδ. Ιωλκός, Αθήνα 2009.

Arendt Hannah, *Ο Αιχμάν στην Ιερουσαλήμ: Μια έκθεση για την κοινοτοπία του κακού*, μτφρ. Βασίλης Τομανάς, Νησίδες, 2009.

Arendt Hannah, *Το Ολοκληρωτικό Σύστημα*, Μεταφραστής: Λάμπας Γ., Εκδότης: Ευρύαλος 1988.

Αχμάτοβα Άννα, *Ρέκβιεμ*, μετάφραση: Άρης Αλεξάνδρου, Άγρα, 2011.

- Badiou Alain, *Η Ηθική: Δοκίμιο για τη συνείδηση του Κακού*, μτφρ. Σκολίδης Β. – Μπόμπας Κ., Scripta, Αθήνα 1998.
- Badiou Alain, *Η Κομμουνιστική Υπόθεση*, μτφρ. Νίκος Ηλιάδης, Α. Π., Φώτης Σιατίτσας, Παναγιώτης Σωτήρης, Μαριάννα Τσίχλη, Εκδόσεις Πατάκη, 2009.
- Bakhtin M., *Ζητήματα της ποιητικής του Ντοστογιέφσκι*, μτφρ. Α. Ιωαννίδου, εισαγωγή Δ. Τζιόβας, Πόλις, Αθήνα 2000.
- Bakhtin M., *Δοκίμια ποιητικής*, μετφρ. Γιώργος Πινακούλας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2014.
- Balibar Étienne, *Για τη δικτατορία του προλεταριάτου*, μτφρ. Μανωλόπουλος Ν., Αθήνα : Οδυσσέας, 2009.
- Βαλκάνος Κώστας, *Από τα χέρια των «ελευθερωτών» στα νύχια της Αλβανικής Αστυνομίας*, (Ιδιωτική έκδοση), Θεσσαλονίκη 1961.
- Barthes Roland, *Μυθολογίες - Μάθημα*, μτφρ. Χατζηδήμου Κ. – Ράλλη Ι., εκδ. Ράππα, Αθήνα 1979.
- Barthes Roland – Nadeau Maurice, *Για τη Λογοτεχνία*, μτφρ. Εμίρης Γ., εκδ. Ερατώ, Αθήνα 1982.
- Βαρών-Βασάρ Οντέτ, «Η εμπειρία της εκτόπισης και η Στρατοπεδική Λογοτεχνία: Πρίμο Λέβι – Χόρχε Σεμπρούν», *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 31, Δεκέμβριος 2002, σ. 43-49.
- Bataille Georges, *Η λογοτεχνία και το κακό: Baudelaire, Blake, Sade, Proust, Genet*, μτφρ. Βαρίκα Ε., Πλέθρον, Αθήνα 1979.
- Bauman Zygmunt, *Ρευστός φόβος*, μετάφραση: Γιώργος Καράμπελας, Πολύτροπον, 2007.
- Bauman Zygmunt, *Ο πολιτισμός ως πράξη*, μτφρ. Σκαρπέλος Γ., εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1994.
- Beccaria Cesare, *Περί εγκλημάτων και ποινών*, μτφρ. Χριστίνα Ακριβοπούλου, Αθήνα: Σαββάλας, 2009.
- Βέλιο Μαξ, «Κείμενα από την εμπειρία των στρατοπέδων», μτφρ. Σύρμος Αχιλλέας, *Φρέαρ*, τεύχος 27 - 28, Ιούλιος 2020.
- Benjamin Walter, *Για μια κριτική της βίας*, μτφρ. Λεωνίδα Μαρσιανός, Ελευθεριακή Κουλτούρα, 2002.

- Benjamin Walter, *Δοκίμια φιλοσοφίας της γλώσσας*, μτφρ. Τερζάκης Φ., Αθήνα : Νήσος, 1999.
- Benjamin Walter, *Θέσεις για τη φιλοσοφία της Ιστορίας*, Εκδόσεις Λέσχη, Αθήνα 2014.
- Bergson Henri, *Το γέλιο. Δοκίμιο για τη σημασία του κωμικού*, μτφρ. Τομανάς Β., εκδ. Εξάντας-Νήματα, Αθήνα 1998.
- Βόγλης Πολυμέρης, *Η εμπειρία της φυλακής και της εξορίας : Οι πολιτικοί κρατούμενοι στον εμφύλιο*, Αθήνα : Αλεξάνδρεια, 2004.
- Bourdieu Pierre, *Κείμενα Κοινωνιολογίας*, επιμ. Παναγιωτόπουλος Ν., εκδ. Στάχυ, 1999.
- Burke Peter, *Οι χρήσεις των εικόνων ως ιστορικών μαρτυριών*, μετάφραση: Αντρέας Π. Ανδρέου, Μεταίχμιο 2003.
- Γκανάς Μιχάλης, *Μητριά πατρίδα*, Εκδ. Κείμενα, Αθήνα 1981 (κυκλοφόρησε επίσης από τις εκδόσεις Καστανιώτη, 1996, και τις εκδόσεις Μελάνι, 2008).
- Cassirer Ernst, *Δοκίμιο για τον άνθρωπο: Εισαγωγή στη φιλοσοφία του ανθρώπινου πολιτισμού*, εκδ. Κάλβος, 1972.
- Chang Jung, *Αγριόκυκνοι. Τρεις κόρες της Κίνας*, μτφρ. Κ. Καρούση, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 2010.
- Chomsky Noam, *Παλιές και νέες τάξεις πραγμάτων*, εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα 1996.
- Chomsky Noam, *Δυνάμεις και προοπτικές: Σκέψεις για τη φύση του ανθρώπου και την κοινωνική τάξη*, μτφρ. Χαραλαμπίδης Λ., Νέα Σύνορα, Αθήνα 1999.
- Deleuze Gilles – Guattari Félix, *Κάφκα: Για μια ελάσσονα λογοτεχνία*, μτφρ. Παπαγιώργης Κ., Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998.
- Derrida, *Η γραφή και η διαφορά*, μτφρ. Παπαγιώργης Κ., Καστανιώτης 2003.
- Derrida Jacques, *Μαρτυρία και μετάφραση*, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1996.
- Derrida J., *Κριοί – Διάλογος ατέρμων: μεταξύ δύο απείρων, το ποίημα*, μτφρ. Αγκυρανοπούλου Χ., Ινδικτος, 2008.
- Δοκίμια για την λογοτεχνία και την κριτική*, μτφρ. Τσακνιάς Σ, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1984.
- Dostoevsky F. M., *Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων*, μτφρ. Άρης Αλεξάνδρου, εκδ. Το Βήμα, Αθήνα 2009.

- Δρόσου Κ., *Ιωσήφ Μπρόντσκι. Ο ποιητής και η ΚGB*, εκδ. Ύψιλον, Αθήνα 1988.
- Ευαγγέλου Κωνσταντίνα, «Gëzim Hajdari: ταξίδι προς την άγνωστη γη της ποίησης», *Roeticanet*, τεύχος 3, Δεκέμβριος 2006.
- Feher Ferenc, *Το πνεύμα του 1989 και η αποδόμηση του πολιτικού μονισμού*, μτφρ. Λυκιαρδόπουλος Γ., εκδ. Ύψιλον, 2005.
- Ferro Marc, *Τύφλωση ή γιατί αρνούμαστε να δούμε την πραγματικότητα*, μετφρ. Σώτη Τριανταφύλλου, εκδ. Μεταίχμιο, 2016.
- Ferro Marc, *Η ιστορία υπό επιτήρηση: Επιστήμη και συνείδηση της ιστορίας*, μτφρ. Βασίλης Τομανάς, Σκόπελος : Νησίδες, 1999.
- Fokkema D. – Ibsch E., *Θεωρίες Λογοτεχνίας του Εικοστού Αιώνα. Δομισμός, Μαρξισμός, Αισθητική της πρόσληψης*, Σημειωτική, μτφρ. Γ. Παρίσης, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997.
- Foucault M., *Επιτήρηση και τιμωρία. Η γέννηση της Φυλακής*, μτφρ. Χατζηδήμου Κ. – Ράλλη Ι., εκδ Κέδρος, Αθήνα 2008.
- Foucault M., *Η ιστορία της τρέλας*, μτφρ. Φρ. Αμπατζοπούλου, Ηριδανός, Αθήνα 1993.
- Foucault M., *Εξουσία, γνώση, ηθική*, Ύψιλον, 1987.
- Genette Gerard, *Εισαγωγή στο αρχικείμενο*, Πατεράκη Μ., εκδ. Εστία, Αθήνα 2001.
- Grossman Vasily, *Ζωή και πεπρωμένο*, μετφρ. Μπλανάς Γ., Γκοβόστη, 2013.
- Ζαρμπαλάς Ανδρέας, *Ανθολογία Βορειοηπειρωτικού Διηγήματος*, εκδ. Ροές, Αθήνα 2007.
- Ζάχος Νίκος Φ., *Ποιήματα της εξορίας και της φυλακής*, Ιδιωτική έκδοση, Κέρκυρα 1992.
- Halbwachs Maurice, *Η συλλογική μνήμη*, μτφρ. Τίνα Πλυτά, Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση, 2013.
- Haddock Bruce, *Ιστορία της πολιτικής σκέψης από το 1789 μέχρι σήμερα*, μτφρ. Φρόσυνος Β., Πατάκης, Αθήνα 2009.
- Heidegger M., *Για τον Ουμανισμό*, Μετάφραση-Επιμέλεια : Σ. Δεληβογιατζής, University Studio Press 1989.
- Heller Michel, *Ο Σοβιετικός Άνθρωπος. Έρευνα στη διάπλαση του Homo Sovieticus*, μτφρ. Ε. Νάντσου, εκδ. Θετίλη, Αθήνα 1987.

- Heaney Seamus, *Η κυβέρνηση της γλώσσας*, (μτφρ. Ερ. Μωραΐτης), εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2008.
- Husserl E., *Καρτεσιανοί στοχασμοί*, μετφρ. Κοντός Π., εκδ. Ροές, 2002.
- Ινστιτούτο Μαρξιστικών-Λενινιστικών Σπουδών, *Ιστορία του Κόμματος Εργασίας Αλβανίας*, εκδ. Πλανήτης 1996.
- Ιστορικό Τοπίο και Ιστορική Μνήμη: Το Παράδειγμα της Μακρονήσου*, Φιλίστωρ 1998.
- Jauss H. R., *Η θεωρία της πρόσληψης. Τρία μελετήματα*, μτφρ. Πεχλιβάνος Μ., Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1995.
- Jelavich Barbara, *Ιστορία των Βαλκανίων, 20^{ος} αιώνας*, εκδ. Πολύτροπον 2006.
- Judt Tony, *Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο (Postwar)*, Σταματάκης Ν. – Αστερίου Ε., Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2012.
- Jung C. G., *Το αρχέτυπο του ολοκληρωτισμού*, μτφρ. Αντζακά Σ., εκδ. Σπαγειρία, Αθήνα 1972.
- Kafka Franz, *Η δίκη*, μτφρ. Αλ. Κοτζιάς, εκδ. Ηριδανός, Αθήνα 1984.
- Καλουδιώτης Αθανάσιος, *Η αιχμαλωσία μου στην Αλβανία του Χότζα 1947-1956*, Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος 2003.
- Καμπανέλλης Ιάκωβος, *Μαουτχάουζεν*, Αθήνα: Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, 2012.
- Kertész Imre, *Εγώ, ένας άλλος*, μτφρ. Λαγουδάκου Γ., Καστανιώτης, 2002.
- Kertész Imre, *Το μυθιστόρημα ενός ανθρώπου δίχως πεπρωμένο*, μτφρ. Γ. Λαγουδάκου, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2010.
- Koestler Arthur, *Το Μηδέν και το Άπειρο*, μτφρ. Αλέξανδρος Κοτζιάς, εκδ. Ηριδανός, Αθήνα 1989.
- Kosik Karel, *Η κρίση της νεωτερικότητας*, εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2003.
- Kundera Milan, *Το αστείο*, εκδ. Κάλβος, μτφρ. Τσάκαλης Ανδρέας, Αθήνα 1973.
- Kundera Milan, *Η ζωή είναι αλλού*, μετφρ. Α. Τσάκαλης εκδ. Οδυσσέας 1984.
- Kundera Milan, *Η Αβάσταχτη Ελαφρότητα του Είναι*, Κ. Δασκαλάκη, εκδ. Το Βήμα, Αθήνα 2007.
- Κυριαζάτης Φώτος, *Κραυγή στη νύχτα*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1992.
- Κυριαζάτης Φώτος, *Άκου τι σου σφυρίζει ο άνεμος*, εκδ. Τροχαλίας, Αθήνα 1998.

- Κυριαζάτης Φώτος, *Φωτολούλουδα 87*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2004.
- Κυριαζάτης Φώτος, *Ποιήματα (κορφολογήματα 1966-1991)*, εκδ. Πορθμός, Χαλκίδα 2007.
- Κυριαζάτης Φώτος, *Το μυθικό ανάκτορο*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2008.
- Κυριαζάτης Φώτος, «Μια ματιά στη βορειοηπειρωτική λογοτεχνία», *Νέα Εστία*, 1994.
- Κυριακού Κωνσταντίνος, *Ελεύθερος Φυλακισμένος*, πρόλογος Αχιλλέας Λαζάρου, εκδ. Νέα Θέσις, Αθήνα 1997.
- Κυριακού Κωνσταντίνος, *Στα μονοπάτια της Κόλασης: Οι σαδιστικοί τρόποι διώξεως που μετέρχονταν τα όργανα της Σιγκουρίμι (πρώην Μυστική Υπηρεσία Ασφαλείας της Αλβανίας)*, Νέα Θέσις, Αθήνα 1999.
- Κυριακού Κωνσταντίνος, *Οι ξεχασμένοι ήρωες*, εκδ. Νέα Θέσις, Αθήνα 2000.
- Κώτσιας Τηλέμαχος, *Περιστατικό τα μεσάνυχτα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1991.
- Κώτσιας Τηλέμαχος, *Σινική μελάνη*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2018.
- Κώτσιας Τηλέμαχος, *Τα επτά παράθυρα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2002.
- Le Goff Jacques, *Ιστορία και μνήμη*, μτφρ. Κουμπουρλής Γ., Αθήνα: Νεφέλη, 1998.
- Λέκκας Μηνάς, *Φυλακισμένα Τραγούδια*, Τυποεκδοτική Ηπείρου, Ιωάννινα 1996.
- Levi Primo, *Αυτοί που βούλιαζαν και αυτοί που σώθηκαν*, μτφρ. Σαρλικιώτη Χ., Αθήνα : Άγρα, 2000.
- Levi Primo, *Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος*, μτφρ. Σαρλικιώτη Χ., Αθήνα : Άγρα, 2009.
- Levi Primo, *Το καθήκον της μνήμης : Συζήτηση με τους Federico Cereja και Anna Brano*, μτφρ. Σαρλικιώτη Χ., Αθήνα : Άγρα, 1997.
- Λιουμπόνια Φατός, «Επουλώνοντας το ανεπούλωτο», μετφρ. Αχιλλέας Σύρμος, *Νέο Πλανόδιον*, 13/11/2019 (<https://neoplanodion.gr/2019/11/13>).
- Λιουμπόνια Φατός, «Η Δεύτερη Καταδίκη - απόσπασμα», μετάφραση-σχόλιο Αχιλλέας Σύρμος, *Φρέαρ*, 02/04/2021.
- Liotard Jean-François, *Η μεταμοντέρνα κατάσταση*, μτφρ. Παπαγιώργης Κ., Γνώση, 2008.
- Lowy M., *Ο Λούκατς και ο σταλινισμός*, μτφρ. Λυκιαρδόπουλος Γ., εκδ. Έρασμος, Αθήνα 2009.
- Lukacs G., *Η θεωρία του μυθιστορήματος*, εκδ. Άκμων, Αθήνα 1978.

- Manea Norman, *Περί γελωτοποιών. Ο δικτάτορας και ο καλλιτέχνης*, μτφρ. Βίκτωρ Ιβάνοβιτς, εκδ. Άγρα, Αθήνα 2003.
- Manea Norman, *Ο μαύρος φάκελος*, μτφρ. Α. Γκάμπριελ, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000.
- Manea Norman, *Υποχρεωτική ευδαιμονία*, μτφρ. Αλόη Σιδέρη, εκδ. Άγρα, Αθήνα 2003.
- Μάντελσταμ Ναντιέζντα, *Ελπίδα στα χρόνια της απελπισίας*, πρόλ. Βιστωνίτης Αν., μετφρ. Αργυροπούλου, Μεταίχμιο, 2017.
- Milos Ceslan, *Η αιχμάλωτη σκέψη*, μετφρ. Παππάς Α., Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα, 2017.
- Milza Pierre - Serge Berstein, *Ιστορία της Ευρώπης. Διάσπαση και ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 έως σήμερα*, μτφρ. Κοκολάκης Μ., Αλεξάνδρεια, 1997.
- Morin Edgar, *Αφήνοντας τον εικοστό αιώνα*, μτφρ. Α. Φιλιππάτος, Αθήνα: Ροές, 1987.
- Mazower M., *Σκοτεινή Ήπειρος: Ο Ευρωπαϊκός 20^{ος} αιώνας*, μετφρ. Κουρεμένος Κ., εκδ. Αλεξάνδρεια, 2011.
- Mazower M., *Τα Βαλκάνια*, μετφρ. Κουρεμένος Κ., εκδ. Πατάκης, 2013.
- Μπενβενίστε Ρ. – Παραδέλης Θ., *Διαδρομές και Τόποι της Μνήμης*, εκδ. Αλεξάνδρεια 1995.
- Νάτσιος Κώστας, *Ιστορία της Βορειοηπειρωτικής Λογοτεχνίας*, εκδ. Argjito, Αργυρόκαστρο 2005.
- Newton K. M., *Η λογοτεχνική θεωρία του εικοστού αιώνα: Ανθολόγιο κειμένων*, ΠΕΚ, Ηράκλειο 2013,
- Νίνα Βρισηίδα, *Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και η πορεία του εκδημοκρατισμού στην Αλβανία 1985-1999*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2007.
- Ορθόδοξο Θεολογικό Ινστιτούτο Αγίου Τύχωνος Μόσχας, *Ο κατάδικος «ZEK-18376»*, έκδοση-διασκευή-επιμέλεια Ιερά Μονή Παρακλήτου, Ωροπός Αττικής 2007.
- Παπαδόπουλος Κίμων, *Στις φυλακές του Ενβέρ Χότζα*, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2011.
- Παπαχρήστος Βαγγέλης, *Το κουλιακόπουλο*, εκδ. Στοχειοθετική, Θεσσαλονίκη 1997.
- Πασχαλίδης Γρηγόρης, *Η ποιητική της αυτοβιογραφίας*, εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1993.

- Πάρρας Μηνάς, *Σαράντα έξι χρόνια στα κάτεργα της δικτατορίας του Εμβέρ Χότζα*, επιμέλεια Γιακουμή Γ., Ιδιωτική έκδοση, Αθήνα 1997.
- Passerini L., *Σπαράγματα του 20^{ου} αιώνα: Η ιστορία ως βιωμένη εμπειρία*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1998.
- Pettifer James – Miranda Vickers, *Αλβανία: Από την αναρχία σε μια βαλκανική ταυτότητα*, μετάφραση: Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998.
- Plummer Ken, *Τεκμήρια ζωής. Εισαγωγή στα προβλήματα και τη βιβλιογραφία μιας ανθρωπιστικής μεθόδου*, Gutenberg, 2000.
- Πρεβελάκης Γ. Σ., *Τα Βαλκάνια: Πολιτισμοί και Γεωπολιτική*, εκδ. Libro, 2001.
- Razac Olivier. *Πολιτική ιστορία του συρματοπλέγματος: Το λιβάδι, το χαράκωμα, το στρατόπεδο*, μτφρ. Διονύσης Παπαδοκάκης, Αθήνα: Βάνιας, 2008.
- Revel Jean – Francois, *Ο πειρασμός του ολοκληρωτισμού*, μτφρ. Ν. Καρσαλιάκος. Αθήνα: Κέδρος - Ράππα, 1976.
- Ricoeur Paul, *Η αφηγηματική λειτουργία*, μτφρ. Αθανασόπουλος Β., Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1990.
- Ricoeur Paul, *Η μνήμη, η ιστορία, η λήθη*, μετφρ. Κομνηνός Ξ., Ίνδικτος, 2013.
- Σάμπατο Ερνέστο, *Ο συγγραφέας και η καταστροφή*, μετφρ. Παπαδολαμπάκης Μ., Αστάρτη, 2016.
- Sartre J.P., *Τι είναι η λογοτεχνία;* Μεταίχιμο, Αθήνα 2006.
- Semprun Jorge, *Γραφή ή ζωή*, μτφρ. Βασίλης Τομανάς, Εξάντας, 1996.
- Semprun Jorge, *Το μεγάλο ταξίδι*, μτφρ. Άρης Αλεξάνδρου, Εξάντας, 2001.
- Semprun Jorge, *Τι ωραία Κυριακή!* Μτφρ. Μπάμπης Λυκούδης, Εξάντας, 1989.
- Shalamov Varlam, *Ιστορίες από την Κολιμά*, μετφρ.: Ελένη Μπακοπούλου, Εκδόσεις Ίνδικτος, Αθήνα 2011.
- Siniavski Andrei, *Τι είναι σοσιαλιστικός ρεαλισμός*; μτφρ. Τατιάνα Ντίκο, εκδ. Γ. Λαδιά, Αθήνα 1976.
- Solzhenitsyn Al., *Μια ημέρα του Ιβάν Ντενίσοβιτς*, μτφρ. Δ. Κωστελένος, εκδ. Δίδυμοι, Αθήνα 1970.
- Solzhenitsyn Al., *Αρχιπέλαγος Γκουλάγκ*, μτφρ. Σίνου Κίρα, εκδ. Πάπυρος, Αθήνα 2009.

- Σπινόζα, *Πολιτική Πραγματεία*, μετφρ. Βώκος Γ., εκδόσεις Πατάκη 2013.
- Starobinski Jean, *Το πορτραίτο του καλλιτέχνη ως σαλτιμπάγκου*, μτφρ. Χ. Μπακονικόλα, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1991.
- Σύρμος Αχιλλέας, «Ο “Κερκυραίος” Ισούφ Βριόνι στα στρατόπεδα καταναγκαστικής μετάφρασης της Κομμουνιστικής Αλβανίας», *Φρέαρ*, 30/11/2018.
- Σύρμος Αχιλλέας, «Κουγιτίμ Αλία: Ο ισοβίτης που μετέφραζε Σοφοκλή μέσα στα αλβανικά γκουλάγκ», *LiFO*, 21/1/2020.
- Σύρμος Αχιλλέας, «Maks Velo: Ο άνθρωπος που κατέγραψε την αισθητική των αλβανικών γκουλάγκ», *LiFO*, 12/5/2020.
- Σύρμος Αχιλλέας, «Χαβζί Νέλια: Ο τελευταίος ποιητής-μάρτυρας του Ανατολικού Μπλοκ», *Φρέαρ*, τεύχος 27 - 28, Ιούλιος 2020.
- Σύρμος Αχιλλέας, «Ντρίτα Τσόμο: Η Αλβανίδα “Άννα Φρανκ” της δικτατορίας του Ενβέρ Χότζα», *LiFO*, 31/3/2021.
- Σύρμος Αχιλλέας, «Το ντοστογιεφσκικό συγκείμενο στη λογοτεχνία των αλβανικών γκουλάγκ», *Στέπα – Επιθεώρηση Ρωσικού Πολιτισμού*, τ.18Α, Άνοιξη 2021.
- Σύρμος Αχ., Χριστοδουλίδου Χ., Σύρμου Ελ., *Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνικά Κείμενα της Γ' Γυμνασίου για τα σχολεία της Εθνικής Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία*, έκδοση του Υπουργείου Παιδείας της Αλβανίας για το σχολικό έτος 2013-2014.
- Todoron Tzvetan, *Ο Εκπατρισμένος*, μτφρ. Οντέτ Βάρων-Βασάρ, εκδ. Πόλις, Αθήνα 1999.
- Todoron Tzvetan, *Απέναντι στο ακραίο*, μτφρ. Βασίλης Τομανάς, Σκόπελος : Νησίδες, 2002.
- Todoron Tzvetan, *Μνήμη του κακού, πειρασμός του καλού*, μετφρ. Κατσουλάρης Κ., εκδόσεις Εστία, Αθήνα 2003.
- Todoron Tzvetan, *Ποιητική*, μετφρ. Καστρινάκη Α., εκδ. Γνώση, Αθήνα 1989.
- Τσιώλης Γιώργος, *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις: Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*, εκδ. Κριτική, 2006.
- Χάβελ Β., *Από τη φυλακή στην προεδρία*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1990.

Χάβελ Β., *En αρχή ην ο λόγος*, μετφρ. Κοκαβέσης Φ., εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1990.

Yakir Pierre, *Αναμνήσεις από τα παιδικά χρόνια. Από τις μεγάλες εκκαθαρίσεις του Στάλιν*, μτφ. Δ. Π. Κωστελένος, Εκδόσεις Εφημερίδος Επαγρύπνησις, Αθήνα.

Zizek Slavoj, *Μίλησε κανείς για ολοκληρωτισμό; Πέντε παρεμβάσεις σχετικά με την (κατά)χρηση μιας ιδέας*, μτφρ. Βίκυ Ιακώβου, Αθήνα: Scripta, 2002.

Zizek Slavoj, *Το υψηλό αντικείμενο της ιδεολογίας*, μτφρ. Βίκυ Ιακώβου, Αθήνα: Scripta, 2006.

B. Αγγλική Βιβλιογραφία:

Adler Nanci, *The Gulag survivor: beyond the Soviet system*, New Brunswick, NJ and London: Transaction Publishers, 2002.

Adler Nanci - Leydesdorff Selma, *Tapestry of Memory Evidence and Testimony in Life-Story Narratives*, Transaction Publishers 2013.

Adler Nanci, "Life in the 'Big Zone': The Fate of Returnees in the Aftermath of Stalinist Repression", *Europe-Asia Studies*, Volume 51, Issue 1, January 1999, pages 5-19.

Alexopoulos Golfo, *Amnesty 1945: The Revolving Door of Stalin's Gulag*, *Slavic Review*, Vol. 64, No. 2 (Summer, 2005), pp. 274-306.

Andrews Molly, *Shaping History: Narratives of Political Change*, Cambridge University Press 2007.

Assmann Aleida, "Transformations between History and Memory", *Social Research*, Voi 75 : No 1 : Spring 2008.

Assmann Aleida, "History, Memory, and the Genre of Testimony", *Poetics Today*, Volume 27, (2006), Number 2: 261-273.

Balo Peter, "The Gulag: Through the eyes of a survivor", (*Remembrance in time*, Transilvania University Press of Brasov 2012), pp. 11-14.

Bal Mieke: *Narrative Theory: Critical Concepts in Literary and Cultural Studies*, Routledge 2004.

Baraban Elena, "The Fate of a Man" by Sergei Bondarchuk and the Soviet Cinema of Trauma", *The Slavic and East European Journal*, Vol. 51, No. 3 (Fall, 2007), pp. 514-534.

Bardach Janusz – Gleeson Kathleen, *Man is wolf to man : surviving the gulag*, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California 1998.

Bardach Janusz – Gleeson Kathleen, *Surviving freedom: after the Gulag*, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California 2003.

Barenberg Alan, "Prisoners Without Borders: Zazonniki and the Transformation of Vorkuta after Stalin", Harvard University, AAASS 18/09/2006.

Barnes S. A., *Death and Redemption - The Gulag and the Shaping of Soviet Society*, Princeton U. P., 2011.

Bauman Zygmunt, *Modernity and the Holocaust*, Polity Press 1989.

Bawer Bruce, "In the Shadow of the Gulag: Tony Judt's Europe", *The Hudson Review*, Volume LIX, Number 4 (Winter 2007).

Belokowsky Simon, "Laughing on the Inside Humor as a Lens on Gulag Society", *Journal of Social History*, Volume 52, Number 4, Summer 2019, pp. 1281-1306.

Berlin Isaiah, *The Soviet Mind: Russian Culture under Communism*, Brookings Institution Press, Washington 2004.

Bochev Stefan, *Belene. A story about the concentration camp Bulgaria*, ed. Bulgarian Science and Culture Foundation, Sofia 1999.

Bodiu Andrei, "Communist Censorship and Romanian Poetry of the 1980s", *Caietele Echinoc*, vol. 19, 2010, pp. 243-249.

Boldur-Latescu Gheorghe, *The communist genocide in Romania*, pub.Nova Science 2005.

Bollinger Martin, *Stalin's Slave Ships : Kolyma, the Gulag Fleet, and the Role of the West*, Westport, CT: Praeger, 2003.

Bolonkin A. A., *Memoirs of Soviet Political Prisoner*, New York, ed. Lulu 2007.

Boobbyer Philip, *The Stalin Era*, Routledge: London and New York 2000.

Booth Lisa, *Intellectuals, the Soviet Regime, and the Gulag: The Construction and Deconstruction of an Ideal*, University of Florida Press 2006.

Boym Svetlana, *Territories of Terror: Mythologies and Memories of the Gulag in Contemporary Russian-American Art*, Boston University Art Gallery 2007.

Boym Svetlana, "Banality of Evil," Mimicry, and the Soviet Subject: Varlam Shalamov and Hannah Arendt", *Slavic Review*, Vol. 67, No. 2 (Summer, 2008), pp. 342-363.

Buca Edward. *Vorkuta*. London: Constable, 1976.

Burke John, "Museum of Marxism", *National Review*, 11/12/1982, Vol. 34, Issue 22, p1414.

Carruthers Susan L., "Between Camps: Eastern Bloc "Escapees" and Cold War Borderlands", *American Quarterly*, Vol. 57, No. 3, (Sep., 2005), pp. 911-942.

Caruth Cathy, *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative and History*, The Johns Hopkins Press 1996.

Caruth Cathy, *Trauma: Explorations in Memory*, The Johns Hopkins Press 1996.

Cesereanu Ruxandra, "Portrait of the Torturer in the 20th Century", *InterMarium* (Online Journal of The East Central European Center), Columbia University, volume 10, no. 1, 2007.

Cesereanu Ruxandra, "Prison Theatricality in the Romanian Gulag", *Intermarium*, vol. 4(2), 2000-2001.

Cesereanu Ruxandra, "The Gulag Reflected in the Romanian Detention Memoirs", *Caietele Echinox*, vol. 15, 2008, pp. 7-15.

Cesereanu Ruxandra, "The representatives of repression in Communist Romania: The shrewd investigator, the sadistic torturer and the balcanised clown", *Philobiblon: Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research*, (1999), Vol. 4-7, p166.

Ciobanu Monica, "Communist regimes, legitimacy and the transition to democracy in Eastern Europe", *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, Vol. 38, no. 1, January 2010, pages 3-21.

Conquest Robert, *Kolyma: The Artic Death Camps*, Oxford University Press, New York – Toronto – Melbourne 1979.

Conquest Robert, "Victims of Stalinism: A Comment", *Europe-Asia Studies*, Vol. 49, No. 7 (Nov., 1997), pp. 1317-1319.

Critchlow Donald T., *Enemies of the State: Personal Stories from the Gulag*, Ivan R. Dee, (Albanese), 2003.

- Daniels Anthony, "In the shadows", *National Review* 7/14/1989, Vol. 41, Issue 13, p24.
- Davies Christie, "Jokes as the truth about soviet socialism", *Estonian Folklore Institute*, vol. 46, 2010.
- Dobson J. Miriam, "Contesting the Paradigms of De-Stalinization: Readers' Responses to *One Day in the Life of Ivan Denisovich*", *Slavic Review*, Vol. 64, No. 3 (Autumn, 2005), pp. 580-600.
- Dobson J. Miriam, *Refashioning the Enemy: Popular Beliefs and the Rhetoric of De-stalinisation, 1953-1964*, University College London 2003.
- Dobson J. Miriam, *Khrushchev's Cold Summer: Gulag Returnees, Crime, and the Fate of Reform after Stalin* (Ithaca: Cornell University Press, 2009).
- Dolgun Alexander - Watson Patrick, *An American in the Gulag*, New York: Random House, 1975.
- Donev Vladimir, "Bulgarian Labour Camp Literature: Genre and Memory", (*Remembrance in time*, Transilvania University Press of Brasov 2012), pp. 43-50.
- Dovlatov Sergei, *The Zone: A Prison Camp Guard's Story*, Counterpoint 2012.
- Dowd Siobhan, *This Prison Where I Live: The Pen Anthology of Imprisoned Writers*, London 1996.
- Drumi Yuri, *The trauma of Stalinism narrated in Varlam T. Shalamov's "Kolymskie rasskazy": Missiological implications for contemporary Russia*, ProQuest Dissertations and Theses, Andrews University Press 2008.
- Eakin P.J., *The Ethics of Life-Writing*, Ithaca: Cornell University Press, 2004.
- Elsie Robert, *History of Albanian Literature*, ed. East European Monographs, 1995.
- Elsie Robert, *Historical Dictionary of Albania*, The Scarecrow Press, 2010.
- Elsie Robert, "Evolution and Revolution in modern albanian literature", *World Literature Today*; Spring 1991; 65, 2; Periodicals Archive Online pg. 256.
- English Robert D., "Lessons from the Bloc", *National Interest*, (September-October 2007), no. 91.
- Ehrenreich Robert - Spargo Clifton, *After Representation? The Holocaust, Literature, and Culture*, Rutgers University Press, New Jersey-London 2010.

Ericson Edward E., “The Gulag Archipelago: A Generation Later”, *Modern Age*, Spring 2002, pp. 147-161.

Etkind Alexander, “A Parable of Misrecognition: *Anagnorisis* and the Return of the Repressed from the Gulag”, *The Russian Review*, vol. 68 (October 2009), pp. 623-640.

Felman Shoshana – Laub Dori, *Testimony: Crises of Witnessing in Literature, Psychoanalysis and History*, New York: Routledge 1991.

Figes Orlando, *Just Send Me Word: A True Story of Love and Survival in the Gulag*, Metropolitan Books 2012.

Fitzpatrick Sheila, *Everyday Stalinism: Ordinary Life in Extraordinary Times - Soviet Russia in the 1930s*, Oxford University Press 1999.

Fitzpatrick Sheila, *The Russian Revolution*, Oxford University Press 1984.

Fowler A., *Kinds of Literature: An Introduction to the Theory of Genres and Modes*, Oxford, Clarendon Press, 1982.

Frisch A., “The Ethics of Testimony: A Genealogical Perspective”, *Discourse*, 25.1&2, Winter & Spring 2003, pp. 36-54.

Furet François, *The passing of an illusion : the idea of communism in the twentieth century*, University Of Chicago Press 2000.

Galloway David J., “Polemical Allusions in Russian Gulag Prose”, *The Slavic and East European Journal*, Vol. 51, No. 3 (Fall, 2007), pp. 535-552.

Galloway David James, *THE PRISON CAMP THEME IN RUSSIAN LITERATURE AS REWORKED BY LEV RAZGON AND SERGEI DOVLATOV*, Cornell University, 1999.

Getty J. Arch - Naumov Oleg V., *The Road to Terror: Stalin and the Self-Destruction of the Bolsheviks, 1932-1939*, Yale University Press: New Haven and London 1999.

Gheith Jehanne – Jolluck Katherine R., *Gulag voices : oral histories of Soviet incarceration and exile*, Macmillan 2011.

Gherman Dinu, “The Avowal and Testimony of Fear in the Romanian Concentration System (1948-1965): Notes on Detention Memoirs”, *Caietele Echinox*, vol. 15, 2008, pp. 126-132.

Ginzburg Eugenia, *Journey into the Whirlwind*, New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 1967.

Gregory Paul, *Women of the Gulag: Portraits of Five Remarkable Lives*, Hoover Institution Press 2013.

Gruenwald Oskar, "Comparing Socialist Cultures", *Studies in Comparative Communism*, VOL. XI, NOS. I & 2, SPRING/SUMMER 1978, 75-95.

Gruenwald Oskar, "The Essential Solzhenitsyn: The Political Nexus or The Russian Connection", *Thought* 55 (June 1980), p. 137-152.

Gruenwald Oskar, "Yugoslav Camp Literature: Rediscovering the Ghost of a Nation's Past- Present-Future", *Slavic Review*, Vol. 46, No. 3/4 (Autumn - Winter, 1987) pp. 513-528 (16 pages) pub. ASEES.

Gruenwald Oskar, "Response: Camp Literature – Archetype for Dissent", *Slavic Review*, Vol. 48, No. 2 (Summer, 1989) pp. 280-283.

Gullotta Andrea, "A New Perspective for Gulag Literature Studies: the Gulag Press", *Studi Slavistici* VIII (2011): 95-111.

Gullotta Andrea, "Trauma and Self in the Soviet Context: Remarks on Gulag Writings", *Autobiografi*, vol. 1, 2012, pp. 73-87.

Harrison Mark, "Stalin and Our Times", *Irish Association for Russian & East European Studies*, University College, 2003.

Hodges P., "Albania After Hoxha's Death", *Religion in Communist Lands*, 14:3, 268-272.

Hollander Paul, *From the Gulag to the Killing Fields*, ISI Books 2006.

Horvath R., "The Solzhenitsyn Effect East European Dissidents and the Demise of the Revolutionary Privilege", *Human Rights Quarterly*, Vol. 29, No. 4 (Nov., 2007), pp. 879-907.

Howe Irving, "Lukacs and Solzhenitsyn", *Dissent* (November-December 1971), p.p. 643-647.

Jakobson Michael, *Origins of the gulag: the Soviet prison camp system, 1917-1934*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, 1993.

Jasny Naum, "Labor and Output in Soviet Concentration Camps", *Journal of Political Economy*, Vol. 59, No. 5 (Oct., 1951), pp. 405-419.

Jones Polly, "Memories of Terror or Terrorizing Memories Terror, Trauma and Survival in Soviet Culture of the Thaw", *The Slavonic and East European Review*, Vol. 86, No. 2, *The Relaunch of the Soviet Project, 1945-64* (Apr., 2008), pp. 346-371.

Kachurin Pamela - Hosford David - Lamont Thomas, *Gulag: Soviet Prison camps and their legacy*, National Resource Center for Russian, East European and Central Asian Studies, Harvard University 2010.

Khlevniuk, O. V., *The history of the Gulag : from collectivization to the great terror*, Yale University Press, New Haven 2004.

Kline Laura Anne, *NOVAJA PROZA" VARLAM SALAMOV'S KOLYMSKIE RASSKAZY*, University of Michigan, 1998.

Kobets Svitlana, "The Subtext of Christian Asceticism in Aleksandr Solzhenitsyn's *One Day in the Life of Ivan Denisovich*", *The Slavic and East European Journal*, Vol. 42, No. 4 (Winter, 1998), pp. 661-676.

Koring Paul, "ALBANIA Former political prisoners may set course for backward society that lost so much energy in struggle for life", *The Globe and Mail* ; Toronto, Ont. 12 Apr 1991: A.1.

Kovaly P., "PROBLEMS OF ANTI-HUMANISM AND HUMANISM IN THE LIFE AND WORK OF ALEXANDER SOLZHENITSYN", *Studies in Soviet Thought* 11 (1971) 1-18.

Kovamees Anneli, "Insight into Prison Camp Novels by Estonian Writers", *INTERLITTERARIA* 2016, 21/2: 318-332.

Kuznetsov Edward, *Prison Diaries*, New York: Stein and Day, 1975.

LaCapra Dominick, *Writing history, writing trauma*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore & London, 2001.

Lakes Kenneth, "Samizdat to Dissident: De-Stalinization through the Publication of Gulag Narratives in the USSR during the 1960s and 1970s" (Senior Thesis, Dr. Imhoof, 2010).

Levine M.G., *The Belated Witness: Literature, Testimony, and the Question of Holocaust Survival*, Stanford: Stanford University Press, 2006.

Leys Ruth, *Trauma: A Genealogy*, University of Chicago Press: 2000.

Lieber John, "Neo-Stalinist Albania". *New Republic*, 2/3/82, Vol. 186 Issue 5, p21.

Lubonja Fatos, *Second Sentence : inside the Albanian Gulag*, ed. I. B. Tauris, London 2009.

Lubonja Fatos, *False Apocalypse: From Stalinism to Capitalism*, transl. John Hodgson, ed. Istros Books 2016.

Lubonja Fatos, "Thoughts out of prison", *Index on Censorship*, 21(9), Oct. 1992, p. 15-16, 18.

Malia Martin, "A War on Two Fronts: Solzhenitsyn and the Gulag Archipelago", *Russian Review* Vol. 36, No. 1 (Jan., 1977), pp. 46-63.

Marchenko Anatoly, *My Testimony*, New York: E. P. Dutton & Co., Inc., 1969.

Markowski Venko, *Goli Otok: Island of Death* (New York: Columbia University Press, 1984).

Medvedev Roy, "Solzhenitsyn's Gulag Archipelago", *Index on Censorship*, Volume 3, Issue 2, 1974.

Michnik Adam., *Letters from prison and other essays*, (translator Maya Latynski), University of California 1987.

Murati-Greeley Susan, *A Cultural Psychological Study of the Narratives of the Ex-Politically Persecuted People of Albania Toward a National Narrative*, University of San Diego, 2003.

Muresan Alin, "Expressing the Inexpressible", *Caietele Echinox*, vol. 15, 2008, pp. 110-114.

Neubauer John - Török Borbála Zsuzsanna, *The Exile and Return of Writers from East-Central Europe: A Compendium*, De Gruyter, 2009.

New directions in Gulag studies: a roundtable discussion, CANADIAN SLAVONIC PAPERS/REVUE CANADIENNE DES SLAVISTES, 2017, VOL. 59, NOS. 3-4, 376-395.

Noé Shpend Sollaku, *Pantheon in Blackout*, prol. Attilio Bertolucci, transl. Shkelzen Mecaj, ed. Author House, USA: Bloomington 2011.

O'Donnell James S., *A coming of age: Albania under Enver Hoxha*, Columbia UNIVERSITY Press, New York 1999.

O'Donnell James, "Albania's Sigurimi: The Ultimate Agents of Social Control", In: *Problems of Post-Communism* 42, 6 (November/December 1995), pp. 18-22.

Oja Matt F., "Toward a Definition of Camp Literature", *Slavic Review*, Vol. 48, No. 2 (Summer, 1989), pp. 272-274.

Oja Matt F., "Fictional History and Historical Fiction: Solzhenitsyn and Kiš as Exemplars", *History and Theory*, Vol. 27, No. 2 (May, 1988), pp. 111-124.

Olteanu Lucretia, "On the exhibition 'Images from the Romanian Gulag'", (*Remembrance in time*, Transilvania University Press of Brasov 2012), pp. 115-125.

Orlich Ileana Alexandra, "Communist Totalitarianism in Solzhenitsyn's Fiction", *Caietele Echinox*, vol. 19, 2010, pp. 243-249.

Panin Dimitri, *The Notebooks of Sologdin*, New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1976.

Paperno Irina, "Exhuming the Bodies of Soviet Terror," *Representations* 75 (Summer 2001), 89-118.

Paperno Irina, "Personal Accounts of the Soviet Experience," *Kritika* 3, no. 4 (Fall 2002), 577-610.

Paperno Irina, *Stories of the Soviet Experience: Memoirs, Diaries, Dreams* (Ithaca: Cornell University Press, 2009).

Passerini Luisa, *Memory and Totalitarianism*, Transaction Publishers, 1992.

Pervukhin Natalia, "The 'Experiment in Literary Investigation: Cexov's Saxalin and Solzenicyn's Gulag'", *The Slavic and East European Journal*, Vol. 35, No. 4 (Winter, 1991), pp. 489-502.

Petrinca Ruxandra, "Halfway between Memory and History Romanian Gulag Memoirs as a Genre", *SLOVO*, VOL. 29, NO. 1 (WINTER 2017), 2-30.

Plamper Jan., "Foucault's Gulag," *Kritika* 3, no. 2 (Spring 2002): 255-280.

Pomorska Krystyna, "The Overcoded Word of Solzhenitsyn", *Poetics Today*, 1, no. 3 (Spring 1980): pp. 164-170.

Popescu-Sandu Oana Agnes, *A VANISHING ACT GULAG NARRATIVES AND THEIR AFTERLIFE*, University of Illinois Urbana-Champaign, 2002.

Pop Doru, "Our suffering as a testimony for future generations", *Caietele Echinox*, vol. 15, 2008, pp. 115-121.

Pugliese Stanislao G., *The Legacy of Primo Levi*, Macmillan 2004.

Puvačić Dušan, “Yugoslav Reactions to Solženicyn”, *The Slavic and East European Journal*, Vol. 29, No. 3 (Autumn, 1985), pp. 297-312.

Rakowska-Harmstone Teresa, *Communism in Eastern Europe*, 2nd ed.; Bloomington: Indiana University Press, 1984.

Rosefielde S., “The First "Great Leap Forward" Reconsidered: Lessons of Solzhenitsyn's Gulag Archipelago”, *Slavic Review*, Vol. 39, No. 4 (Dec., 1980), pp. 559-587.

Roskies David G., *Reading in time: A curriculum for Holocaust Literature*, Brandeis University Press 2013.

Schapiro Leonard, “Some Afterthoughts on Solzhenitsyn”, *Russian Review*, Vol. 33, No. 4 (Oct., 1974), pp. 416-421.

Segel Harold B., *Walls Behind the Curtain: East European Prison Literature, 1945–1990*, University of Pittsburgh Press 2012.

Segesvary Louis S. – Cincotta Howard, *"In a place without a soul" : the testimony of former Cuban political prisoners*, U.S. Information Agency, Washington 1985.

Shymko Yuri R., *For this was I born: the human conditions in USSR slave labor camps: photographs, testimonies, petitions, letters and other documents*, UCRAINCA Research Institute, Toronto 1973.

Sohlman Eva - MacFarquhar Neil, “A Diary From a Gulag Meets Evil With Lightness”, New York: New York Times Company. Jan 3, 2018.

Stanciu Stroia - Dan L. Duşleag, *My second university: memories from Romanian communist prisons*, pub. iUniverse, 2005.

Stajka Nika, *The last days of freedom*, Vantage Press 1980.

Stajner Karlo. *Seven Thousand Days in Siberia*, New York: Farrar, Straus, Giroux, 1988.

Stark J.C, “The Task of Testimony On “No Common Place The Holocaust Testimony of Alina Bacall-Zwirn”, *History & Memory*, Volume 11, Number 2, Winter/Fall 1999, pp. 37-61.

Stark J.C, “The arrest in Kafka and Solzhenitsyn”, *International Journal of Applied Philosophy*, v. 16, n. 1 (2002).

Sucharski Tadeusz, "How to describe 'the world of colossal absurd'? On the grotesque in Gulag literature", *FOLIA LITTERARIA POLONICA* 8(46) 2017.

Sutcliffe Benjamin M., "Documenting Women's Voices in Perestroika GULAG Narratives", *Toronto Slavic Quarterly* (Academic Electronic Journal in Slavic Studies) University of Toronto.

Tartici Ayten, "Reading Proust in the gulag", *New York Times* (Online) , New York: New York Times Company. Jan 16, 2019.

Taylor Daniel, "The Ethical Implications Of Storytelling: Giving Ear to the Literature of the Oppressed", *Mars Hill Review*, 1995, Issue No. 3: pgs 58-70.

Till My Tale is Told: Women's Memoirs of the Gulag (Bloomington, IN: Indiana University Press, 1999).

Tismaneanu Vladimir, *The Devil in History: Communism, Fascism, and Some Lessons of the Twentieth Century*, University of California Press 2012.

Todorov Tzvetan, *Voices from the Gulag: life and death in communist Bulgaria*, (transl. Zaretsky Robert), Pennsylvania State University Press 1999.

Toker Leona, "Awaiting translation Lev Konson's Gulag stories", *Judaism*; Winter 1996; 45, 1; ProQuest Central, pg. 119.

Toker Leona, "Introduction: An Eyewitness, a Pier", *Partial Answers: Journal of Literature and the history of Ideas*, Vol. 7, No. 2 (June 2009), pp. 163-167.

Toker Leona, "Target Audience, Hurdle Audience, and the General Reader: Varlam Shalamov's Art of Testimony", *Poetics Today*, Summer 2005, 26:281-303;

Toker Leona, "Testimony and Fictionality in Georgy Demidov's Gulag Stories", *Partial Answers: Journal of Literature and the History of Ideas*, Volume 17, Number 2, June 2019, pp. 299-318.

Toker Leona, "Toward a Poetics of Documentary Prose: from the Perspective of Gulag Testimonies", *Poetics Today*, Vol. 18, No. 2 (Summer, 1997), pp. 187-222.

Toker Leona, *Return from the Archipelago: Narratives of Gulag Survivors*, Bloomington: Indiana UP, 2000.

Tolczyk Dariusz, *See no evil: literary cover-ups and discoveries of the Soviet camp experience*. New Haven: Yale University Press, 1999.

Tolczyk Dariusz, "The Uses of Vulnerability: Literature and Ideology in Evgeniia Ginzburg's *Memoir of the Gulag*", *Journal Literature and History*, Volume 14, No. 1 / Spring 2005, Pages 56-74.

Tolczyk Dariusz, "Literature of the Gulag in the Context of Nazi Camp Literature: Towards a Poetics of Testimony", in Robert Maguire, ed. *American Contributions to the Thirteenth International Congress of Slavists*, Ljubljana 2003, Bloomington: Slavica, 2003.

Tolczyk Dariusz, "Hunger of the Imagination: Gustaw Herling-Grudzinski, Tadeusz Borowski, and the Twentieth-Century House of the Dead", *Literary Imagination* 3, 2001.

Tolczyk Dariusz, "Coming to Terms: Ideology and Experience in Camp Literature", in Karen L. Ryan and Barry Scherr, eds. *Twentieth Century Russian Literature: Selected Papers from the Fifth World Congress of Central and Eastern European Studies*, London: Macmillan, 2000.

Tolczyk Dariusz, "Who Is Ivan Denisovich? Ethical Challenge and Narrative Ambiguity in Solzhenitsyn's Text", in Alexis Klimoff, ed. *Critical Companion to Alexander Solzhenitsyn's One Day in the Life of Ivan Denisovich*, AATSEEL Critical Companions to Russian Literature, Evanston: Northwestern University Press, 1998.

Tonnes B., "Religious Persecution in Albania", *Religion in Communist Lands*, 10:3, 242-255.

Ursa Mihaela, "Women Imprisoned – History and (Her)story", *Caietele Echinox*, vol. 15, 2008, pp. 78-93.

Vardy S. B., - Vardy A. H., "Soviet Treatment of Magyars, 1945-56: Hungarian Slave Labourers in the Gulag", *Hungarian Studies Review*, vol. 34, no. 1-2, (2007), pp. 15-54.

Vatulescu Cristina, "Arresting Biographies: The Secret Police File in the Soviet Union and Romania", *Comparative Literature*, Vol. 56, No. 3 (Summer, 2004), pp. 243-261.

Vilensky Semyon and Frierson Cathy, *Children of the Gulag*, New Haven: Yale University Press, 2010.

Victoriano F. – Walker A. – Good A., "Fiction, Death and Testimony: Toward a Politics of the Limits of Thought", *Discourse*, 25.1&2, Winter & Spring 2003, pp. 211-230.

Vorpsi Ornela, *Country Where No One Ever Dies*, transl. Robert Elsie, Dalkey Archive Press, 2009.

Weiner Amir, “The Empires Pay a Visit: Gulag Returnees, East European Rebellions, and Soviet Frontier”, *The Journal of Modern History*, Vol. 78, No. 2 (June 2006), pp. 333-376.

West Diana, “Like Hitler, like Stalin: But Communism's Victims Mostly Forgotten”, *The Washington Times*, November 19, 1999.

Wozniak Monika, “Embarrassing problems connected with Polish Concentration Camp Literature”, *The Conscience of Humankind: Literature and Traumatic Experiences*, ed. Rodopi, Amsterdam-Atlanta 2000.

Wynn Philip E., “Secret Police (Sigurimi)”, In: Bernard A Cook (Hg.): *Europe since 1945: An encyclopedia*. Bd.1. New York: Garland Publishing, 2001.

Wu Yenna - Livescu Simona, *Human Rights, Suffering, and Aesthetics in Political Prison Literature*, Lexington Books 2011.

Yargoni Perikli, “Dead poets translation society: Byron, Shelley, Pushkin and many more fell victim to the scholarship of Enver Hoxha”, *Index on Censorship*, Volume 21, Issue 9, 1992.

Young Sarah J., “Recalling the Dead: Repetition, Identity, and the Witness in Varlam Shalamov’s Kolymskie rasskazy”, *Slavic Review*, Vol. 70, No. 2 (SUMMER 2011), pp. 353-372.

Zanga L., “Preglasnost in Albania”, *Index on Censorship*, Volume 19, Issue 6, 1990.

Zainea Ion, Carmen Ungur-Brehoi, “The literary creation as an endurance form in Romania during Communism - Known cases of Censorship (1966-1971), (*Remembrance in time*, Transilvania University Press of Brasov 2012), pp. 181-186.

Zhiti Visar, *The Condemned Apple: Selected Poetry*, pub. Green Integer Books 2005.

Zorin Libushe, *Soviet prisons and concentration camps: an annotated bibliography, 1917-1980*. Newtonville, Mass.: Oriental Research Partners, 1980.

Γ. Αλβανική Βιβλιογραφία:

- Abazi Shkëlqim, *Repsi (Kampi i punës së detyruar)*, ISKK, 2017.
- Abazi Shkëlqim, *Spaçi: varri i të gjallëve*, ISKK, 2018.
- Ajazi Beqir, *Nuk m'u nda burgju i Burrelit: kujtime*, Skanderbeg Book, Tiranë, 2002.
- Ajazi Beqir, *Nga shkaba me kurorë te drapëri me çekan : në çetelë të kujtimit*, Tiranë : Mokra, 2000.
- Aliaj Kujtim, *Ndryshe nga çdo jetë*, Tiranë : Omsca-1, 2013.
- Aliko Tomor, *Genocidi gjysëmshkullor në Shqipëri [The half century genocide in Albania]*, bot. Emal, Tiranë 2010.
- Aliko Tomorr , *Fundi i udhës se gjatë*, Botim i Gazetes "Liria-A", 1999.
- Aliko Tomorr , *Gjysmë shekull në kthetrat e djallit*, "Tirana", 2003.
- Andoni Ben, "Letërsia e të dënuarve, a përbën një lloj fenomeni?", *Koha Jonë*, 27/3/2009.
- Arbnori Pjetër, *Martirët e rinj në Shqipëri. 10300 ditë e net në burgjet komuniste*, bot. Fishta, Tiranë 2004.
- Arbnori Pjetër, *Shtëpia e mbetur përgjysmë*, Lezhë : Gjergj Fishta, 1997.
- Baçi Agim, "Letërsia e burgut, ose arti që ruajti Njeriun", *Mapo*, 28/07/2018.
- Bajo Hasan, *Lulet e pjeshkës*, Publisher: Dituria, 2016.
- Bekteshi Vera, *Vila me dy porta*, bot. K&B, Tiranë 2009.
- Bekteshi Vera, *Një det i moçëm*, bot. Dudaj, Tiranë 2013.
- Bekteshi Vera, *Ora me rërë*, UET Press & MAPO Editions, 2016.
- Bega Durime, *Çmimi i jetës kujtime nga një vuajtje e gjatë*, Tiranë 2000.
- Bejko Sadik, *Vilioni dhe Genci : jeta dhe vepra*, Tiranë : 55, 2007.
- Berisha-Dyzi Nazmi, *20 vjet në burgjet e Enver Hoxhës : kujtime*, : Enti Botues, Berat 1995.
- Blloshmi Bedri, *Rrëfime nga ferri komunist*, Almera, Tiranë 2011.
- Blloshmi Bedri, *Fabrikimi i vdekjes*, Almera, Tiranë 2010.
- Blloshmi Bedrit, *Revolta e Spaçit*, MIRGEERALB, Tiranë 2015.
- Blloshmi Vilson, *Vepra*, vol. I,II, bot. Almera, Tiranë 2008.
- Boriçi Nuredin, *Pleqtë e burgosur: poezi dhe prozë poetike*, Tiranë: Marin Barleti, 1995

- Boriçi Nuredin , *Njolla e ajkes se kafese*, Tiranë, 1997.
- Broja (Ciu) Selfixhe, *Tallazet e jetës : kujtime, poezi, publicistikë*, Tiranë : Globus R., 1998
- Bungo Makensen, *Këneta e vdekjes*, bot. PHOENIX 1996.
- Bungo Makensen, *Rrugëtim me Psherëtima*, Geer, Tiranë, 2009.
- Bushati Ahmet, *Ditari i ferrit : (kujtime burgu)*, Shkodër : Rozafat, 2011.
- Burimi Luan, *Klithma shpirti*, Tiranë : Geer, 2010.
- Burimi Luan, *Mallkuar qofshin të liqtë : poezi, poemë, tregim*, Tiranë, 1996.
- Burimi Luan, *Përtëritje : poezi*, Tiranë : Naim Frashëri, 1994.
- Butka Uran, *Ringjallje*, Tiranë : Phoenix, 1995.
- Butka Uran, *Vetëm një natë*, Tiranë : BOTA SHQIPTARE, 2016.
- Butka Uran, *Dora e shtetit* , bot. TOENA, 2010.
- Çapani Musa, *Një si mijëra familje të tjera që e kaluan jetën në kampet e skëterrës komuniste: (kronika, skica, portrete)*, ISKK, Tiranë 2017.
- Çela Gëzim, *Klithma e një nëne*, bot. Globus, Tiranë 2003.
- Çela Gëzim, *Nga burgu i Spaçit te varri i Kennedy-t dhe muri i Berlinit : tregime të jetuara dhe shqetësimet e tranzicionit*, Durrës : DDS, 2010.
- Çika Nebil, *Zërat e mbijetesës : intervista*, ISKPK Tiranë : Instituti i Studimit të Krimeve dhe Pasojave të Komunizmit; Weso, 2013.
- Çoba Ejëll, *Jetë e humbun: shënime për veten time*, Tiranë : Adel Co., 2012.
- Çoku Bedri - Çoku Çaus, *Dy vëllezër në një prangë : poezi dhe tregime*, Tiranë : Naim Frashëri, 1995.
- Çoku Bedri, *Përtej dhimbjes*, Tiranë : Geer, 2013
- Çoku Bedri, *Plaku i Kënetës*, bot. Geer
- Çomo Drita, *Dritë që vjen nga humnera*, bot. Onufri, Tiranë, 2007.
- Çoniku Fatbardh , *Njerëz të lirë : kujtime, publicistikë, poezi*, Tiranë, 2007..
- Delvina Astrit, *Globi në rrjetë*, Tiranë : Plejad, 2002.
- Delvina Astrit, *Ëndrra me ngjyra*, Tiranë : Phoenix, 1996.
- Delvina Astrit, *Hielita*, Tiranë : Plejad, 2005.

- Delvina Astrit, *Humnera e Plutonit*, Tiranë : Plejad, 2011.
- Delvina Astrit, *Kalimi i Rubikonit*, Tiranë : Plejad, 2013.
- Delvina Astrit, *Pikëpjekje shpirtrash*, Tiranë : Plejad, 2004.
- Demo Elsa, "Harold Segel: Autorët e mi të burgut", *Shekulli*, 12/10/2010.
- Dervishi Flora, *Viset e preme: monografi për Gjergj Komninon*, bot. Biblioteka Publike Durrës, 2012.
- Dervishi Kastriot, *SIGURIMI i shtetit 1944-1991. Historia e policies politike të regjimit komunist*, Shtëpia Botuese "55", Tiranë 2012.
- Dvorani-Medicina Maria, *Dashuri e heshtur*, Tiranë : Shtëpia Botuese "Globus R.", 1999.
- Dyrmishi Demir, *Lufta politike në udhëheqjen e PPSH 1944-1960*, bot. Toena, Tiranë 2011.
- Erebara Rudi, *Epika e yjeve të mëngjesit*, Ombra GVG, Tiranë 2016.
- Fevziu Blendi, *Enver Hoxha*, UET PRESS, Tiranë 2011.
- Fischer Bernd J., *Enver Hoxha dhe diktatura staliniste në Shqipëri*, perkth. Virgil Muçi, bot. Ais, Tirane 2010.
- Fishta Bashkim, *Liri në hekura*, Marin Barleti, Tiranë 2012.
- Gardini Pader Giacomo S.I., *Dhjetë vjet burgim në Shqipëri (1945-1955)*, Boton: Drita-Ferizaj dhe KS-Zagreb, Shtypur Krscanska Sadasnjost, Zagreb 1991.
- Gardin Giacomo, *Banishing god in Albania : the prison memoirs*, San Francisco : Ignatius, 1988.
- Gratë e përndjekurapolitikisht gjatë periudhës së diktaturës komuniste : studim*, Tiranë : ARCT, 2006.
- Gumeni Daut, *Shënime nga Shkolla e Partisë : (pesë tablo që mund të shihen dhe si një roman)*, Botuesi: DUDAJ, Tiranë 2012.
- Gumeni Daut, *Legjendë Lirie: vëllim me poezi*, Tiranë : Naim Frashëri, 1993.
- Gumeni Daut, *Puset me yje : poezi*, Tiranë : Publicita, 2011.
- Gjana Shefqet, *Shtigje vetmie : poezi*, Tiranë : Eurorilindja, 1999.
- Gjana Shefqet, *Në korridoret e dhimbjes... : poezi*, Tiranë : Geer, 2000.

- Gjana Shefqet, *Ferri i të gjallëve : (kujtime nga internimi, hetuesia dhe burgjet komuniste)*, Tiranë : Geer 2008.
- Gjika Merlika-Kruja Elena, *Nëpërmjet kujtimeve të mija*, “Krishtlindja e internimit 1951”, *Shekulli*. - Nr. 2844, 11 janar, 2010, f. 18.
- Gjinaj Mhill, *Me litar në fyt, burgologji*, bot. ISKK, Tiranë 2015.
- Gjini Miho, *Vdekja e mjelmës : tregime*, Tiranë : Naim Frashëri, 1995.
- Gjini Miho, *Dëbimi - Udha për në ferr*, (Ditar i shkruar në dy kohë), Dituria: 2003.
- Gjini Miho, *Vdekja e artistit : tregime e novella*, Tiranë : Albin, 2005.
- Gjoka Vasel P. , *Një jetë e vështirë*, Shkodër : Gjergj Fishta, 1993.
- Gjolaj At Konrad, *Çinarët*, Botime Françeskane, Shkodër, 2006 [2015].
- Jones Lloyd, *Sozia e diktatorit* (Rrëfim nga një udhëtim), përkth bot. Pegi, Tiranë 2008.
- Jubani Dom Simon, *Burgjet e Mia*, Biblioteka Shkodra, Shkodër 2001.
- Hajdari Gëzim, *Gjëmë-Genocidi i poezisë shqiptare*, bot. Mësonjëtorja, 2010.
- Halliday Jon, *Shqiptari dinak Enver Hoxha*, përkth. Besian Pertiti, bot. Bota Shqiptare 2012.
- Hamiti Agim, *Odissea di un detective: avvenimenti realmente vissuti*, edizioni Settimo Sigillo, Roma 2005.
- Hamiti Agim, *Tregimet e ferrit : tregime*, Tiranë : Uegen, 2003.
- Hamiti Agim, *Heronjtë e kotësisë: përshatje për gjendjen e vendit tim*, Botimet "Almera", 2010.
- Hasa Enver, *Nga burgjet dhe kampet e punës të diktaturës : kujtime*, Pogradec : DIJA Poradeci, 2010.
- Haxhij Hysen, *Burg në liri: Publicistikë, tregime dhe poezi*, Vllamasi, Tiranë 2014.
- Henrik S.G., *Gjuetia e pëllumbave*, Ombra GVG: Tiranë 2001.
- Henrik S.G, *Simfonia e fundit në ishullin Simon*, Tiranë: Dajti 2000, 2004.
- Henrik S.G., *Metamorfoza e një brezi të humbur*, Ombra GVG, Tiranë 2007.
- Isaku Vera, *Libri i hapur. Ruset në Shqipëri*, bot. OMSCKA, Tiranë 2008.
- Kalaja Agron, *Ditar në vite*, Tiranë 2014.

- Kalakulla Uran, *21 vjet burg komunist, 1961-1982 : kujtime, mbresa, portrete dhe refleksione*, [s. n], Tiranë : Fjala, 2008.
- Kalakulla Uran, *Për bashkëvuajtësit e mi nën Komunizëm*, bot. Princi, Tiranë 2011.
- Kalakulla Uran, *Arshi Pipa : Njeriu dhe Vepra*, Shtëpia Botuese "Toena", Tiranë 1999.
- Kaloçi Dashnor, *Panteoni i thyer*, Shtëpia Botuese "Bilal Xhaferi", Tiranë 1996.
- Kaso Pëllumb - Sula Haxhi, *Diktatura : Akuza dhe apologjia : 2.400.000 vite burg, 600.000 vite internim, 2.025.000 vite pune e detyruar*, Tirane : Alta, 1995.
- Kaso Tanush , *Kalvari i burgjeve komuniste: genocidi komunist në Shqipëri*, Tiranë 1998.
- Kaso Tanush, *Lufta ime: vargje të shkruara në errësirën e kuqe*, Tiranë 1994.
- Kasoruh Amik, *Shqipëria. Ankthi dhe Ëndra*, bot. UET/PRESS, Tiranë 2012.
- Kasoruh Amik, *Ikje nga trilli i perëndive*, bot. Buzuku, Prishtinë 2009.
- Kasoruh Amik, *Shkëndijëzat mes errësirës*, për. Meri Lalaj, bot. ISKK, Tiranë 2017.
- Kati Fabian, *Antologjia e plagëve nën terrorin komunist*, Tiranë: Natyra 2001, 2004.
- Kokalari Musine, *Vepra*, vol. I,II, bot. Geer 2009.
- Kokoshi Kudret, *Drithmë jete : poezi*, Tiranë : Naim Frashëri, 1995.
- Kola Kurt, *Fejesa në burg*, bot. Liria, Tiranë 2003.
- Kola Kurt, *Në Shqipërinë Burg*, UET-Press, Tiranë 2016.
- Kolevica Petraq, *Varri i fshehtë*, bot. Kuteli, Tiranë 2002.
- Kosumi Bajram, *Letërsia nga burgju*, bot. Toena, Tiranë 2006.
- Kostreci Hasan, *Jetë nën diktaturë*, Tiranë 2011.
- Kostreci Uran, *Epopeja e karkalecëve. Agonia e karkalecëve* bot. Onufri, Tiranë 2011.
- Kripa Reshat , *Rini e copëtuar : kujtime*, Tiranë : Geer, 2008.
- Kripa Reshat , *Shkallët e ferrit*, bot. Geer, Tiranë 2008.
- Kripa Reshat , *Një tregim për mikun tim*, Tiranë : Albpaper, 2005.
- Kripa Reshat, *Shkallët e ferrit*, bot. Geer, Tiranë 2008.
- Kripa Reshat, *Sekreti i varrit të vetmuar : roman*, Tiranë : Nacional, 2010.
- Kripa Reshat, *Në kërkim të lirisë : roman*, Tiranë : Mirgeeralb, 2015.
- Kripa Reshat, *Ëndrrat e thyera : roman*, Tiranë : Mirgeeralb, 2015.

- Kripa Reshat, *Dhimbje* : poezi, Tiranë : Mirgeeralb, 2015.
- Laze Halil, *Arratisja e pamundur*, OMSCA-1, Tiranë 2007.
- Leskaj Bujar, *Muzat e qëndresës*, bot. Geer, Tiranë 2011.
- Liço Alma, *Krahë të këputur*, bot. Instituti i Studimit të Krimeve dhe Pasojave Komuniste, Tiranë 2015.
- Loloçi Çerçiz, “Drita që vjen nga letërsia e burgut”, *Tirana Observer*, 25/01/2012
- Lubonja Fatos, *Liri e kërcënuar*, bot. Përpjekja, Tiranë 1999.
- Lubonja Fatos, *Në vitin e shtatëmbëdhjetë (ditar burgu)*, Shtëpia Botuese "Marin Barleti", Tiranë 1994.
- Lubonja Fatos, *Nëntëdhjeteshtata : apokalipsi i rremë*, Tiranë : Marin Barleti, 2010.
- Lubonja Fatos, *Ploja e mbrame*, Shtëpia Botuese "Marin Barleti", Tiranë 1994.
- Lubonja Fatos, *Ridënimi*, botime Përpjekja, Tiranë 1996.
- Lubonja Liri, *Larg dhe mes njerëzve: kujtime, 1973-1990*, bot. Dora d'Istria, Tiranë 1995.
- Lubonja Liri, *Kohë të reja – Kujtime të vjetra*, bot. Barleti, Tiranë 2015.
- Lubonja Todi, *Ankthi pa Fund i Lirisë: Shënime të internimit, 1987-1990*, bot. Albin, Tiranë 1994.
- Lubonja Todi, *Nën peshën e dhunës: Shënimet e burgut, 1974-1987*, bot. Progresi, Tiranë 1993.
- Lubonja Todi, *Pse hesht shtëpia e muzikës: kujtime, Tiranë: Botime Përpjekja, 2002.*
- Luzaj Dalan, *Kasollja e internimit*, Tiranë : Eneas, 2010.
- Llukani Andrea, *Poeti disident Trifon Xhagjika*, Tiranë, 2006.
- Marko Jamarbër, *Rastësisht me dashje*, Botimet Çabej, Tiranë 1995.
- Marko Jamarbër, *Pro Nobis*, OMSCA, Tiranë 2001.
- Marko Petro, *Intervistë me vetveten: Retë dhe gurët*, OMSCA, Tiranë 2000.
- Martini Viktor, *Dëshmoj : Unë, hija dhe vuajtja*, Shkodër : Camaj-Pipa, 1999.
- Medolli Gëzim, *Tri herë i pushkatuar*, Korçë, 1992.
- Memishaj Enver (Lepenica), *Nëpër greminat e përgjakura komuniste*, Tiranë : Geer, 2007.

- Merdani Ylber, *Vdekja nuk me tremp*, bot. 55, Tiranë 2010.
- Merlika Eugjen, *Një jetë në diktaturë : Kujtime të një "armiku të klasës"*, Tirane : Phoenix, 1996.
- Mishtari Luan, *Epoka e Djajve*, Edlira: Tiranë 2001.
- Morava Zyhdi, *100 kokë burra : tregimet e burgut*, Tiranë : Morava, 2006.
- Morava Zyhdi, *Autoportret*, Naim Frashëri, Tiranë 1991.
- Morava Zyhdi, *Armiqtë e dashurisë*, Tiranë, 1994.
- Morava Zyhdi, *Dëshira të djegura*, Tiranë : Milosao, 2003
- Morava Zyhdi, *Hingëllimat e shiut*, Tiranë : Omsca-1, 2002.
- Morava Zyhdi, *Ngashërimet e vjeshtës : poezi*, Tiranë : Morava, 2005.
- Morava Zyhdi, *Ujku i natës së fundit*, Tiranë : Morava, 1996.
- Morava Zyhdi, *Udhë të humbura*, bot. Erik, Tiranë 2002.
- Morozzo della Rocca R. - Giovannelli A., *Martiri d'Albania*, La Scuola, Brescia 2016.
- Myftari, Bedri, *Kronikat e vdekjes : roman*, Tiranë : Dardania, 1994.
- Myftari Bedri, *Pas Kastativës: roman*, Tiranë : Ilar, 2007.
- Myftari Bedri, *Rojtari i varrezave : roman*, Tiranë : SHAP "Çamëria", 1995.
- Myftiu Luan, *Nën terrorin komunist*, Enti botues, Berat 1994.
- Myftiu Mehmet, *Shkrimtari* (pjesa e parë dhe e dytë): roman, Tiranë : Shtëpia Botuese "Marin Barleti", 1995.
- Myftiu Mehmet, *Tronditjet e një njeriu*, Tiranë : "Botimet Barleti", 2016.
- Mulleti-Saraçi Fatbardha, *Dhimbje*, bot. ISKK, Tiranë 2017.
- Musta Agim, *Mjermimi pafund*, bot. Toena, Tiranë 1998.
- Musta Agim, *Burgjet e shtetit-burg: historia e shkurtër e burgjeve shqiptare të kohës së diktaturës komuniste*, bot. Toena, Tiranë 1999.
- Musta Agim, *Gjemat e Komunitetit në Shqipëri*, bot. Geer, Tiranë 2001.
- Musta Agim, *Dosjet e gjalla*, bot. Bilal Xhaferri, 1995.
- Musta Agim, *Kampet e internimit: Vet-varja e Ganimet Cukës. Trimat e Dëshpërimit: Desantët dhe misteret e grupit të Xhevdet Mustafës*, bot. Marlin Barleti, Tiranë 2011.

- Musta Agim, *Mandelët e Shqipërisë - Burgjet e shtetit-burg*, bot. "Naim Frashëri", 1999.
- Musta Agim – Memisha Enver, *Antologji e plagëve nën terrorin komunist*, vol. II, bot. Geer, Tiranë 2006.
- Musta Agim, *Dëshmoj për të vërtetën*, bot. Milosao, 2004.
- Mustafaj Besnik, *Një sagë e vogël*, Shtëpia Botuese "ARBRI", 1995 (Toena, 2017).
- Nela Havzi, *Poezi të zgjedhura*, Petrit Palushi (përzgjedh. dhe përg.), Tiranë : Ombra GVG, 2008.
- Nela Havzi, *Shtate fletore*, përg. Rexhep Shahu, Shtëpia Botuese: Klubi i poezisë, Tiranë 2018. Ndoj Gjon M., *S'mujta me e ndal kohën : kujtime*, Tiranë : Geer, 2006.
- Ngjela Spartak, *Helena R.*, Tiranë : Horizonti, 1999.
- Ngjela Spartak, *Perkulja dhe Renia e tiranise shqiptare (1957 - 2010)*, vol. I, II, UET/PRESS, Tiranë 2011.
- Ukcama Ndue, *Zgjimi i dragojve*, Tiranë : Kristalina-KH, 2005.
- Paçrami Fadil, *Pamje nga humbëtira: biseda, letra nga burgu, refleksione dhe shkrime të tjera: kujtime*, Tiranë : Europa, 1996.
- Paçrami Fadil, *Rrjedhave të shekullit : kujtime dhe refleksione*, Tiranë: Toena, 2003.
- Palushi Petrit, *Kryqëzimi i Havzi Nelës*, bot. OMBRA GVG, Tiranë 2008.
- Palushi Petrit, *Fjala në litar: shkrime për Havzi Nelën*, Tiranë : Onufri, 2005.
- Pango Dhimitër - Pango Irida, *Shpirt i trazuar : tregime*, Tiranë : Albin, 2006
- Pasha Neim, *Jeta e pajetuar*, Gjirokastër : Argjiro, 2006.
- Pervizi Lek, *Gjurmë të humbura : poezi*, Tiranë : Arbëria, 2002.
- Peshkëpia Gëzim, "Biruca dhe ushtari Ben", *Telegraf*. - Nr. 485, 15 gusht, 2007, f. 14 - 15.
- Peci Gaqo S., *Në panxhat e sigurimit : kujtime*, Shtëpia Botuese "Luarasi", Tiranë 1997.
- Pepa Pjetër, *Dosja e diktaturës*, Tiranë : [s.n.], 1995, [*The criminal file of Albania's communist dictator, translated from the Albanian original by Eng. Vangjel Morcka, ed. Uegen 2003*].

- Pllumi Zef, *Rrno vetëm për me tregue : (libri i kujtimeve)*, Tiranë : Hylli i Dritës, 1995.
- Pikolini Kolec, *Regjimi i hienave : (kujtime)*, Shkodër : Camaj-Pipa, 2001.
- Pipa Arshi, *Libri i burgut*, bot. Rilindja, Tiranë 1994.
- Pipa Arshi , *Stalinizmi shqiptar : aspekte ideo-politike*, Tiranë : IKK, 2007.
- Piqoni Pirro, *Kurrë mos u kthefsh*, Pogradec, 2004.
- Prroi Hekuran, *Shalësi dhe jeta ime si i përndjekur politik: kujtime*. Tiranë : Vllamasi, 2011.
- Qesari Vasili, *Post-scriptum mbi diktaturen*, bot. Toena, Tiranë 2000.
- Radi Jozef, *Kujtesa e mjegullës*, bot. Liria, 2000.
- Radi Lazër - Radi Jozef, *Muret e muzgut*, parath. Visar Zhiti, Tiranë : Lilo, 1993.
- Radi Lazër, *Misteret e një ministri : vitet e fundit të Mirash Ivanajt*, Tiranë : Lilo, 1994.
- Radi Lazër, *Shpresa vdes e fundit*, Tiranë: Liria, 1996.
- Radi Lazër - Radi Jozef, *Të gjallë edhe të vdekur : (tregime dhe novela)*, Elbasan: Dy lindje dhe Dy perëndime, 2017.
- Radovani Fritz, *Një monument nën dhe*, Tiranë : Male, 2015.
- Repishti Sami, *Pika Loti, (Tregime Burgu)*, Shtëpia Botuese “At Gjergj Fishta”, Shkodër, 1997.
- Repishti Sami, *Nën hijen e Rozafës : narrativë e jetueme*, Tiranë : Onufri, 2004.
- Rreshpja Frederik, *Erdhi ora të vdes përseri*, bot. Albin, Tiranë 1994.
- Rreshpja Frederik, *Lirika të zgjedhura*, Evropa, 1996.
- Saraçi Mulleti Fatbardha, *Kalvari i grave në burgjet e komunizmit*, Tiranë : Instituti i Studimit të Krimeve dhe Pasojave të Komunizmit, West print, 2013.
- Seitaj Nazmi , *Ngadhënjim i shpirtit : poetët martirë Genc Leka dhe Vilson Blloshmi : kujtime-tregime*, Tiranë : Globus R., 2007.
- Sufaj Fehmi , *Historia e burgjeve të Shqipërisë gjatë shek. XX*, Tiranë : Albin, 2000.
- Suti Zef, *Ikja nga errësira komuniste një jetë në mërgim*, bot. Glob, Tiranë 1994.
- Spahiu Bedri, *Testamenti politik*, Tiranë : Apolonia, 1994.
- Spahiu Bedri, *Nga maja e kreshtës*, bot. Sejko, Elbasan 2005.
- Spahiu Bedri, “Ndjesë që ndihmova Enver Hoxhën”, *Gazeta Republika*, 6/7/1991.

Stefa Dhimitraq, *Vlehët në ferrin e diktaturës: Ditar, kujtime, impresione 1900-1990*, Botimet Ymeraj, Fier 2008.

Shehu Bashkim, *Angelus Novus*, Tiranë: Toena, 2005.

Shehu Bashkim, *Vjeshta e ankthit*, Tiranë : Albinform, 1994.

Shehu Bashkim, *Mozart, me vonesë*, Tiranë: Toena, 2009.

Shehu Bashkim, *Fjalor udhëzues për misterin e dosjeve*, Tiranë: Toena, 2015.

Shehu Bashkim, *Loja, Shembja e Qiellit*, Toena, Tiranë 2013.

Shehu Novruz, *Musine Kokalari: Vepra*, vol I,II, bot. Geer 2009.

Shyti Sokrat, *Nata fantazmë : roman*, Tiranë : Albanian University Press, Tiranë 2014.

Shyti Sokrat, *Mbijetesa në kasollen e lopës...: (roman memoristik)*, Tiranë : ISKPK, 2015.

Shyti Sokrat, *Gjysmë shekulli pa u parë!...: (ese)*, ISKK, Tiranë 2016.

Tabaku Hysen, *Ëndrra komuniste*, bot. Izabel, Tiranë 2009.

Taçi Pano, *Blerim i thinjur : poezi*, Tiranë, 1994.

Taçi Pano, *Dhe vdekja do paguar : poezi*, Tiranë : Toena, 1997.

Taçi Pano, *Shpirt i zbathur : poezi*, Tiranë : Toena, 2001.

Taçi Pano, *Sa pak qiell : poezi*, Tiranë : Ideart, 2003.

Taçi Pano, *Muzgu vjen papritur : poezi*, Tiranë : M & B, 2012.

Tasi Lekë, *Grabjani rrëzë kodrave skena, personazhe, historira nga fshati i internimit në vitet '70-'80*, bot. "Erik" Tiranë 2009.

Topçiu Luan, “VISAR ZHITI DHE LETËRSIA E DITARIT”, *Ars Poetica* Nr. 15, Janar 2009, f. 32-35.

Topalli Kolec, *Persekutimi komunist në shkencat albanologjike*, bot. Hylli i Dritës, Shkodër 2010.

Toto Leka, *Po lexoj vetëm*, Tiranë : Globus R., 2001.

Trebeshina Kasëm, *Një ditë në natën pafund*, bot. Buzuku, Prishtinë 2016.

Tufa Agron, *Tenxherja*, Shtëpia botuese: Toena, Tiranë 2010.

Tufa Agron, “Letërsia në diktaturën komuniste”, *Gazeta Start*, 21/3/2010.

Tufa Agron, "Letërsia e burgut dhe morali i saj human", *Revista Saras*, 5/2016, p.12 (Gazeta Shqip, 5 Maj 2016).

Theodhosi Arben, *Imazhi i përvojës - The image of experience* [album], Kathleen Imholz (assist. in Engl.), Tiranë : Dudaj, 2014.

Vakerrjoti Piro Tito, *Sejfulla Malëshova : kujtime nga takimet me Sejfullanë*, Tiranë : Argeta-LMG, 2006.

Velaj Petrit, *Një dritare burgu*, Vlorë : Europrint, 2005.

Velo Maks, *Shitja e ditëve*, bot. Lampasque, Tiranë.

Velo Maks, *Thesi i burgut (album)*, bot. Phoenix, Tiranë 1995

Velo Maks, *Kohë antishenjë*, bot. Onufri, Tiranë 2000.

Velo Maks, *Kostumi e martesës : tregime*, bot. Onufri, Tiranë 2002.

Velo Maks, *Ese për diktaturën*, Shtëpia Botuese "55", Tiranë 2003.

Velo Maks, *Historia e një cope guri*, bot. Sejko, Tiranë 2006.

Velo Maks, *100 poezi*, bot. Toena, Tiranë 2008.

Velo Maks, *Hetimi*, bot. 55, Tiranë 2010.

Velo Maks, *Spaçi*, bot. 55, Tiranë 2010.

Velo Maks, *Klubi Karavasta*, bot. MAPO, Tiranë 2016.

Velo Maks, *Jetë paralele*, Publisher: UET Press, 2018.

Vranari Vilhelme, *Dhembje nëne : roman*, Tiranë : Botimet Toena, 1998.

Vranari Vilhelme, *Vështroni Meduzën*, Botimet Toena, Tiranë 2005.

Vrioni Jusuf, *Mondes éffacés: souvenirs d'un Européen*, J.-C. Lattes, Paris 1998.

Vuçiterna Bardhyl, *Sulejman Vuçiterna viktime e sllavokomunizmit : monografi*, Tiranë : Mokra, 2000.

Xhagjika Trifon, *Poezia*, përg. Mero Baze – Agron Tufa, bot. Tema, Tiranë 2002.

Xhaçka Petraq, *Kalvari i një intelektualit : kujtime nga ferri i industrisë së naftës, kur Sigurimi i shtetit ndiqte pas si hije naftëtarët*, Tiranë: Vatra, 2004.

Xhaferi Astrit, *Rrëfime për njerëzit dhe për lulet*, Tiranë : Emal, 2013.

Xhaferri Astrit, *Shpirtra të gjelbër: skica, portrete, rrefime*, Tiranë : Klubi kult. "Ali Asllani", 2002.

- Xhaferri Astrit, *Buqeta e lotëve : tregime*, Tiranë : Klubi kulturor "Ali Asllani", 2004.
- Xhaferri Astrit, *Kur rri pranë jargavanit : tregime*, Tiranë : Emal, 2008.
- Zegali Josif, *Rrëfime nga burgu i diktaturës komuniste*, Shtëpia Botuese Koha, Tiranë 1999.
- Zeaj Gjovalin , *Gjenocid mesjetar në shekullin e XX : kronikë*, Shkodër : Camaj-Pipa, 2007.
- Zhiti Visar, *Kujtesa e ajrit*, Shtëpia botuese e Lidhjes Shkrimtarëve, Tiranë 1993.
- Zhiti Visar, *Hedh një kafkë te këmbët tuaja*, Shtëpia Botuese "Naim Frashëri", Tirana 1994.
- Zhiti Visar, *Mbjellja e vetëtimave*, bot. Flaka e vëllazërimit, Shkup 1994.
- Zhiti Visar, *Dyert e gjalla*, bot. Eurorilindja, Tirana 1995.
- Zhiti Visar, *Kohë e vrarë në sy*, bot. Rilindja, Prishtina 1997.
- Zhiti Visar, *Në kohën e britmës*, OMSCA-1
- Zhiti Visar, *Rrugët e ferrit*, bot. OMSCA-1, Tiranë 2012.
- Zhiti Visar, *Ferri i çarë. Burgologji (roman)*, OMSCA, Tiranë 2012.
- Zhiti Visar, *Funerali i pafundmë*, bot. OMSCA, Tiranë 2003.
- Zhiti Visar, *Thesaret e frikës (poemat)*, bot. OMSCA, Tiranë 2005.
- Zhiti Visar, *Në emër të a(r)tit : ese, përsiatje, portrete, intervista*, bot. Serempe, Shkup 2006.
- Zhiti Visar, *Shekull tjetër (tregimet)*, bot. OMSCA, Tiranë 2008.
- Zhiti Visar, *Panteoni i nëndheshëm ose Letërsia e dënuar: avitje për të kaluar murin*, bot. Omsca-1, Tiranë 2010.
- Xhaçka Petraq, *Kalvari i një intelektual: kujtime nga ferri i industrisë së naftës, kur Sigurimi i shtetit ndiqte pas si hije naftëtarët*, Tiranë: Vatra, 2004.